

Einar Arnórsson - Aðför (1922)

Útgáfa 1.0 af rafræna skjalinu

Þetta PDF skjal er hluti afraksturs skönnunar á prentuðu eintaki af téðu riti. Markmið þessarar útgáfu er að veita almenningi færi á að eignast sitt eigið rafrænt eintak af því án endurgjalds.

Skjalið er upprunalega birt á vefnum <https://urlausnir.is>. Þar má finna rafrænar útgáfur hinna bindanna og verða nýrri útgáfur af skjölunum í boði þar.

Takmörkun ábyrgðar

Höfundur skjals þessa afsalar sér allri ábyrgð, að því marki sem lög heimila, vegna beinnar og/eða óbeinnar notkunar skjalsins sjálfs eða afurða sem af því leiðir. Þó að stefnt hafi verið að því markmiði að skjalið endurspegli sem best innihald upprunalegu bindanna er hvorki hægt að tryggja né ábyrgjast að það hafi tekist. Framangreint á einnig við um efnislegt innihald prentuðu eintakanna sem skönnuð voru.

Höfundaréttur

Höfundur skjals þessa álitur að hvers kyns höfundaréttur á prentaða eintakinu sé útrunninn.

Hvers kyns höfundarréttur sem höfundur skjalsins gæti hafa skapað sér til handa með skönnuninni sjálfri eða öðru framlagi sínu til sköpunar þess, skal vera meðhöndlaður í samræmi við Creative Commons Zero höfundaleyfið (CC0 1.0 Universal eða síðari útgáfa þess).

Ábendingar

Séu ábendingar um mögulegar úrbætur á skjalinu er hægt að koma þeim á framfæri við höfund þess.

Athugasemdir um þessa útgáfu

Skannað var eintak í vörslu Landsbókasafnsins (Íslandssafn).

Klippt af neðst á bls. 8 á prenteintaki.

Önnur hver blaðsíða á prenteintakinu var tóm en þeim var sleppt, þ.m.t. blaðsíður sem skrifað var á. Skrifað inn á ýmsar blaðsíður á eintakinu.

Höfundur skjalsins: Svavar Kjarrval (svavar@kjarrval.is)

347.077

Ein

Prófessor Einar Arnórsson

A ð F Ö REfnisyfirlit:

1. gr.	Inngangur	bls.	1
2.	- Framkvæmd aðfarar	-	2
3.	- Aðfararheimildir	-	2
4.	- Upphaf, frestur og fyrning aðfararheimildar	-	5
5.	- Aðild og staður aðfarar	-	7
6.	- Í hvaða fjármunum má gera aðför	-	8
7.	- Upphaf aðfarargerðar	-	18
8.	- Málaflutningur fyrir fógeta- rjetti	-	19
9.	- Mótmæli, sem fógeti getur lagt úrskurð á	-	21
10.	- Um aðförina sjálfa	-	24
11.	- Fjárnám til fullnustu pen- ingadóms	-	28
12.	- Aðför í kröfum og öðrum rjettindum	-	31
13.	- Aðför í fasteignum	-	32
14.	- Um býðingu aðfarar yfirleitt	-	33
15.	- Löggeymsla	-	38
16.	- Um dómsvald fógeta	-	39
17.	- Um ábyrgð og skaðabætur fyrir ólöglega aðför	-	40
18.	- Útburðar- og innsetningar- gerðir	-	41
19.	- Um lögtak	-	43

Fjölritað í nóvember 1922 eftir handriti
stud. jur. Gústafs A. Jónassonar
rituðu árið 1920

Prófessor Einar Arnórsson:

A ð F Ö R.

1. gr.

Inngangur.

Þó að maður hafi dóm, sátt eða veðbrjef, þá er maður að vísu búinn að fá rjett sinn ákveðinn að formi til og efni, en það vantar samt á, að maður er ekki búinn að ná því, sem maður á hjá skuldunaut. Ráðið til þess er að fá aðstoð dómsvaldsins til að gera aðför hjá honum. Aðfarargerðin er alltaf til fullnægju rjetti sem slegið hefir verið föstum með dómi eða sátt, eða á annan hátt. Aðför (lögtak), lögbann og löghald er oft nefnt einu nafni fógeta-gerðir, af því að valdsmaður sá, er þær framkvæmir, er nefndur fógeti, en af því má ekki ráða, að sömu reglur gildi um þetta.

Við löghald og lögbann þarf að höfða mál til rjettlættingar, en þess þarf ekki við aðför vegna þess að þar þarf að liggja til grundvallar viðurkendur rjettur. Líka gilda ólíkar reglur um skaðabætur við aðför og við löghald og lögbann. Auk þess snertir aðfarargerðin ekki persónu requisiti, en við löghald má kyrsetja manninn sjálfan. Reglan um að löghaldsbeiðandi skuli setja tryggingu, gildir venjulega ekki um aðför.

Uppskrift og virðing eru eigi formalia við löghald, en eru það við aðför.

Aðfarargerðinni má skifta í 2 aðalkafla:

1° Aðför í þrengri merkingu, i.e. fjárnám, löggeymsla, útburðar og innsetningargerðir.

2° Lögtak.

Fjárnám er gerðin kölluð þegar hún fer fram til fullnægju dóms eða sáttar eða veðbrjefs, sem gengur út á peningaborgun, og líka þegar munir eru teknir úr possessio requisiti. Löggeymslugerð er undirbúningur undir fjárnám, og er gerð þegar fjárnám verður ekki gert vegna þess að dóminum hefir verið áfryjað, sbr. ts. 13/1-1792, N.L. 1-22-24.

Lögtak fer fram til fullnægju lögboðinna gjalda í almennings þarfir (gjalda til landssjóðs, kirkna, sveita) og gjalda, sem þykir

ótvíræð skylda (t.d. rjettargjöld, framfærslueyrir).

Útburðar og innsetningargærdir fara fram oft án þess að formleg aðfararheimild (sátt eða dómur) liggi fyrir. Þessu tvennu, fjárnámi og lögtaki, er oft blandað saman í löggjöfinni, sjá t.d. um afplánun fjesekta 25/6-1869 2.gr., L. um ábúðarskatt 14/12-1877 6.gr., L. um tekjuskatt s.d. 24.gr., L. um húsaskatt s.d. 5.gr., L. 19/10 1872 13.gr. og L. 13/1-1882 13.gr. Nýrri lög gera skýran greinarmun á þessu, t.d. L. 16/12-1885 og L. 14/11-1887 og önnur yngri lög.

2. gr.

Framkvæmd aðfarar.

Aðfarargærdir framkvæma bæjarfógetar og sýslumenn og eru því kallaðir fógetar sbr. aðfl. 2.gr. Við gerðina eiga að vera 2 rjettarvottar sbr. ts. 3/6-1796 24.36.gr., N.L. 1-22-19, L. 13/1-1882 9.gr. og aðfl. 2.gr.

Aðfararvottarnir eiga að vera tveir áreiðanlegir karlmenn og eru þeir samkv. aðfl. 2.gr. án sjerstaks umboðs færir um að framkvæma álit og virðingargærdir er fyrir kunna að koma við aðförina. Skulu þeir í hvert sinn skrifa undir eiðstaf í fógetabókina. Fógeti á að hafa við aðförina gegnumdregna, löggilta og innsiglaða bók, sbr. N.L. 1-8-2 og aðfl. 42.gr. Í hana á samkv. aðfl. 42.gr. að rita hvar og hvenær gerðin fari fram, nöfn requisiti og gerðarbeiðanda, aðfararheimildina, o.s.frv. Um fógeta gildir sú almenna regla, að hann er eigi bær um að fara út fyrir staðleg takmörk umdæmis síns, hinsvegar má hann og á að gera alt fjárnám í munum, sem liggja innan lögsagnarumdæmis hans, aðfl. 33.gr. ts. 17/5-1793, N.L. 1-22-30, Ob. 30/11-1831. Aðför má gera á hvaða tíma dags sem vill, en þó því aðeins á helgum dögum Þjóðkirkjunnar að brýna nauðsyn beri til sbr. L.nr. 47, 20/11-1901 6. gr.

Um hæfileika dómara gilda almennar reglur, svo og um fógeta-fulltrúa.

3. gr.

Aðfararheimildir.

Ýmsum dómum er ekki hægt að fullnægja eftir eðli þeirra, t.d. dómum, sem slá föstum rjetti eða skyldum, dómum, sem stofna rjett (ógildingardómum). Aðrir dómur eru svo vaxnir, að þeir skipa manni að gera eitthvað eða láta ógert og eru þeir eftir eðli sínu ekki fullnægjudómur, en löggjöfin heimilar oft þvingunarmeðul til að fullnægja slíkum dómum, ef það er metið til peninga, hvers virði

fullnægjan er. Samkv. aðfl. 1. gr. eru heimildirnar þessar:

I. Dómar og úrskurðir uppkveðnir að löglegum dómstólum í ríkinu. Úrskurðir fógeta, uppboðshaldara og skiftarjettar eru eigi aðfararheimild því að þeir dæma eigi alment um rjett og skyldur aðila. Hinsvegar eru úrskurðir eiginlegra dómstóla fjárnæmir. En annað mál er það að þeir eru sjaldan þess eðlis, að þvinga þurfi mann til að fullnægja þeim. Þó kemur það fyrir, t.d. fallsmálsbætur í vitnamáli, eftir ts. 13/4-1741 5 gr. Hjer undir falla ekki aðeins reglulegir dómstólar, heldur einnig nefndardómstólar, synodal og prófastsrjettur og landsdómur, sbr. L.nr.11,20/10-1905. Í aðfl. 1. gr. er sagt, að þeir einir dómar sjeu aðfararheimild hjer, sem kveðnir eru upp hjer í ríkinu og þýðir það lönd þau, sem Danakonungur ræður yfir. ✓

Að því er snertir aðstöðu fógeta að slíkum dómi, er það að segja, að hann hefir samkv. 4.gr. heimild til þess að rannsaka, hvort úrskurðurinn eða dómurinn er kveðinn upp af löglegum dómstól. Fógeti á og að gá að því, hvort dómurinn sje í lögmætu formi, t.d. að hann sje eigi óendanlegur samkv. N.L. 1-5-12. Efni dómsins á fógeti líka að rannsaka, þegar dómur að efni og formi er löglegur, kveðinn upp af löglegum valdsmanni, má fógeti ekki gera neinar frekari athugasemdir við hann. ✓

Dómar, sem kveðnir eru upp í öðrum löndum eru ekki næg aðfararheimild hjer á landi, en þar með er ekki sagt, að þeir sjeu með öllu þýðingarlausir að því er snertir aðförhjer. Til þess að hægt sje að fremja aðför hjer, verður að láta taka málið fyrir hjer og veita íslenska aðfararheimild og er þá hinn útlendi dómur lagður til grundvallar. Mótmæli byggð á því að útlendum rjettarfarsreglum hafi ekki verið fylgt, getur ekki komið fram hjer, og þó dómsniðurstaðan komi í bága við íslensk lög, verður honum samt fullnægt hjer, ef hann á annað borð ekki gengur út á eitthvað, sem íslensk löggjöf telur ósiðlegt. Ef t.d. 21 árs gamall maður hefir gengist undir víxilskyldu á Þýskalandi, þá er það gilt eftir þýskum lögum og nú einnig hjer, sbr. L.nr.60 1917 2.gr. En þó verður skuld, sem þannig er undir komin fullnægt hjer á landi, sbr. víxillög 13/1-1882 84.-86.gr. og gildir hjer sú regla, að locus regil aclum.

II. Aðför má einnig gera samkv. sáttum, sem komist hafa á fyrir löglegum sáttanefndum í ríkinu, dómstólum eða yfirvöldum þeim sem að lögum er boðið að leita um sættir í þeim málum, er ræðir um. Sáttanefndir eru hjer færar um að löggilda aðfararheimild, sbr.ts. 10/7-1795 43.gr. og ts. 20/1-1797 30.gr. Með Ob. 21/1-1820 eru allar sáttir, sem gerðar eru fyrir rjetti, gerðar að aðfararheimildum og á það einnig við sættir gerðar fyrir fógeta, uppboðshaldara og skiftarjetti. Framkvæmdarvaldið hefir og stundum samskonar

heimild, en til þess þarf sjerstaka lagaheimild. Lögreglustjóri getur samið slíka sátt milli hjóna um skilnaðarmál, sbr. ts. nr. 12, 24. ágúst 1904 og um framfærslueyri, sbr. L. nr. 44, 10. nóv. 1905 29. gr. ✓

Þegar á að gera aðför eftir sátt, sem gerð er fyrir sáttanefnd eða yfirvaldi, hefir fógæti töluvert rýmra valdssvið, en þegar aðförin á fram að fara eftir dómi. Fyrst og fremst má hann gera allar hinar sömu athugasemdir um sáttina og við dóminn, sem áður voru nefndar og auk þess má koma fram með allar mótbáru gegn gildi sáttarinnar og hefir fógæti leyfi til að úrskurða um þær. Sje sáttin gerð fyrir rjetti má fógæti ekkert hreyfa við gerðum dómars, samkvæmt þeirri meginreglu, að hliðsettir dómara geta ekki dæmt gerðir hvers annars. En það sem eigi verður sagt að dómarninn hafi úrskurðað getur fógæti rannsakað og úrskurðað við fjárnámsgerðina. Sama gildir um sátt og dóma að fógæti hefir fult vald til að úrskurða um hana ef hún inniheldur eitthvað factískt eða juridískt ómögulegt eða ósiðlegt.

III. Í þriðja lagi má fremja aðför eftir þinglesnum veðbrjefum með þeim skilyrðum sem til eru tekin í L. 29. 16. des. 1885 15-16. gr. Skilyrðin eru þau, að þinglesið brjef sje fyrir skuldinni með veði í fasteign og undirskrifað af veðsala í viðurvist notarii publici, eða tveggja vitundarvotta. Skal það sagt í brjefinu að aðför megi gera án undangengins dóms eða sáttar, fyrir ákveðinni peningaupphæð þegar hún er komin í gjalddaga. Fjárnámið má ekki aðeins gera fyrir höfuðstól eða afborgun upp í hann, heldur og fyrir vöxtum sjer. Fjárnámið má gera aðeins í veðinu og eigi fyrir en liðnir eru 14. dagar frá gjalddaga, og þú skuldunautur á hinna veðsettu eign, skal með 3ja daga fyrirvara birta honum með stefnuvottum hvenær gerðin eigi fram að fara. Um áfrýjun slíks fjárnáms gilda alm. reglur og fyrir fram afsal þess er ógilt.

Spurning gæti verið um það, hvort eigi væri til 4. aðfararheimildin, þ.e. hvort aðilar gætu ekki komið sjer saman um fjárnám án dóms eða sáttar. Slíkir samningar eru vafalaust ógildir, enda væri það mjög athugasemdir að leyfa slíkt. Taki kröfuhafi fjárnámi eftir slíkum samningi er það sjálftaka og hegningarvert eftir Hgl. 117. gr., en ef requisitus er sjálfur við og stendur ekki á móti, getur það ekki skoðast sem fjárnám, heldur er það einskonar datio in solulum. Uppboð, sem á eftir fer er því ekki nauðungaruppgöð, nema svo megi líta á, að requirent fái munina að handveði við gerðina og gæti þá selt þá samkv. veðl. 1. gr. En væri slíkt leyft yrði að leggja slík spursmál, viðvíkjandi skuldaskiftum manna undir fóggetarjettinn, og mundi það draga mjög úr valdi dómstólanna.

4. gr.

Upphaf, frestur og fyrning aðfararheimildar.

I. Begar um undirrjettardóma og úrskurði er að ræða, má, ei fremja aðför eftir þeim fyrir en 15 dögum eftir birtingu dómsins eða úrskurðarins og skulu stefnuvottar birta hann sbr. ts. 15. ág. 1832 16. gr. og N. L. 1-22-19. *þessu*

Í gestarjettarmálum er fullnægjufrestur 3 sólarhr. frá lögbirtingu dómsins. (Aðför eftir landsyfirrjettardómi má fyrst gera 8 vikum eftir lögbirtingu hans.) Eftir peningadómunum, uppkveðnum í hæstarjetti, má gera fjárnám strax. Sama gildir líklega um landsdóminn. Fullnægjufresturinn er ekki settur til að gefa umliðan, heldur mun meiningin vera sú, að gefa dómbola kost á að áfrýja. Þó gildir aðfararfresturinn líka um dóma, sem ekki verður áfrýjað. Hinsvegar má gera aðför begar aðfararfresturinn er liðinn, þó að áfrýjunarfresturinn sje ekki liðinn.

Terminus executionis er altaf styttri en áfrýjunarfresturinn, sjá L. 1911 um úrskurðarvald sáttanefnda. Begar sátt er aðfararheimild fer fresturinn eftir efni sáttarinnar. Sje skyldan eindöguð, má gera aðför begar gjalddagi er kominn, sje enginn gjalddagur ákveðinn, má gera aðför strax. Begar veðbrjef er aðfararheimild, samkv. L. 16. des. 1885 15. gr. er fresturinn 14 dagar frá gjalddaga eða 17 ef skuldunautur býr á hinni veðsettu eign. ($\frac{1}{2}$ mánuður + birtingarfrestur 3 dagar).

II. Aðfararfrestur. Aðför eftir dómi eða úrskurði verður aðeins frestað með því að sýna löglega áfrýjunarstefnu til æðra dóms, sbr. N. L. 1-22-56. Stefnumála verður að leggja fram, en eigi er nóg að hún hafi verið pöntuð. Stefnan þarf eigi að hafa verið birt, sbr. aðfl. 7. gr. Fögeti úrskurðar hvort hún sje lögleg. Að því er sátt snertir, eru þær sáttir sem gerðar hafa verið fyrir sáttanefnd og yfirvaldi óáfrýjanlegar og getur því ekki verið að tala um að fresta aðför eftir þeim. Sátt sem gerð er fyrir dómara má áfrýja út af því, að dómari hafi farið rangt að við sáttatilraunina. Loks má begar aðildareidur er heimilaður fresta aðför með því að leggja fram eiðstefnu. Gildir þetta bæði um dóma og sáttir og sje eiðurinn svo eigi unninn má fremja aðför á ný. Sama gildir og begar áfrýjóum dómi er vísað frá æðra rjetti. En sje dómurinn staðfestur hefst nýr aðfararfrestur eftir staðfestingardómunum. *upplýsingum um efni máls*

Loks eru heimilaðar nokkrar undantekningar frá því, að áfrýjun fresti aðför.

1° Samkvæmt N. L. 1-22-24 má dómhafi begar svo stendur á að hann getur ekki gert fjárnám vegna þess að dóminum hafi verið áfrýjað, en annar maður kemur og krefst fjárnáms hjá debitor, láta taka fjárnám muni debtors til löggæmslu. Eiga munirnir þá að haldast í

geymslunni þar til málið er til lykta leitt og getur hinn þá ekki tekið þá fjármámi. Þetta er gert til að vernda dómhafa og frestar áfryjun hjer eigi aðfararhæfi dómsins. Hafi creditor nr. 1 dóm en nr. 2 sátt og dómnum hefir verið áfryjað má beita analogi frá 1-22-24. ✓

2° Í NL. 1-6-21 var sú regla að ef áfryjað var í einföldu máli til hestarjettar yfirrjettardómi, sem byggður var á skuldabréfjefi eða skriflegu loforði, var dómþola skylt að setja tryggingu fyrir því, að dómnum yrði fullnægt síðar. Gæti hann ekki sett slíka tryggingu mátti gera fjárnám brátt fyrir áfryjunina. Nú gefa ts.13/1-1792 og Vml.13/1-1882 7.gr. nýjar reglur um þetta efni. Í ts. 1792 er sú regla, að ef dómi út af mótmálanlegri skuldakröfu er áfryjað beint til hestarjettar, þá frestar sú áfryjun ekki aðför nema dómfeldi setji næga tryggingu fyrir dómsupphæð og málskostnaði. Krafan verður að vera brjefleg og viðurkenning fyrir einhliða skuld og má henni ekki hafa verið mótmælt að efni til fyrir lægra rjetti. Prosessuel mótmáli koma ekki til greina um þetta efni, en fógeti verður að rannsaka hverskonar mótmáli, er fram hafa komið í málinu, en ef skuldabréfinu hefir verið mótmælt að efni til, er eigi hægt að gera aðför og verður dómhafi þá að láta sjer nægja með löggeymslu. Sama regla gildir eftir víxilmála1.7.gr. nema þar er þess eigi krafist, að áfryjunin fari beint til hestarjettar. Hinsvegar er þess að gæta, að þar koma þau ein mótmáli til greina, er koma má fram með í víxilmálum samkv. víxillögunum 3. gr.

III. Fyrning aðfararheimildar. Eftir N.L. fyrnist aðfararheimild eigi en ts. 17. maí 1690 kvað svo á, að aðfararheimild dóms væri fyrnd á 1 ári og 6 vikum. Þetta gildi um peningadóma L.4.nóv.1887, 9.gr. breyttu þessu á þann veg, að aðfararheimild fyrnist á 20 árum og innleiddi þar með hina almennu fyrningarreglu í N.L.5-14-4. Nú gildandi regla um fyrning aðfararheimildar er í L. nr. 14, 20.okt. 1905 21.gr. í þeim nemur ur gildi 1.atríði 9.gr. aðfl.1887.

× Samkv. L.nr.14,1905 4.gr.1° sbr. 2,3,4^o er fyrningarfrestur dóma og sátta venjulega 10 ár eða 20 ár stundum (sbr.2.gr.) og reiknast hann frá dómsuppsögn þegar um dóm er að ræða, L. 1905 5.gr. En þessi fyrningarfrestur gildir aðeins um dóma, sem ganga út á kröfurjettindi sem aðalefni, því aðfararheimildin fyrnist fyrst þegar aðalkrafan er fyrnd. Að því er snertir upphaf fyrningarfrests þá reiknast hann því aðeins frá dómsuppsögn að skuldin hafi verið fallin í gjalddaga þá er dómur var upphveðinn.

Dómar sem ganga út á annað en kröfurjettindi fyrnast eigi, nje heldur dómar, sem ganga út á kröfurjettindi, sem fyrnast ekki. Samkvæmt L.nr. 14 1905 21. gr. er 9.gr.2° aðfl. enn í gildi. Þar stendur svo, að ef dómhafi láti meira en eitt ár líða frá því að aðför gat fram farið og dómfeldi á heimild á Íslandi, er mönnum er kunnugt um, þá sje hann skyldur til að skora á hann að fullnægja dómnum, sáttinni eða veðbrjefinu, með notarial áskorun, eða áskorun, er hann lætur hlutaðeigandi stefnuvotta birta dómfelda, og má þá ekki aðför

gera fyr en liðnár eru 3 vikur frá þessari áskorun. Fógeti á að úrskurða hvort birtingin er lögleg eða fresturinn liðinn. Fyrningunni verður slitið með því að requirer sendir fógeta beiðni um aðför, og verður hún að vera komin á skrifstofu fógeta áður en fyrningar-fresturinn er liðinn.

Verði aðför ekki framkvæmd vegna framkominna mótmála, og fresturinn liður á meðan, þá hlýtur samt að vera nóg að ný beiðni sje komin til fógeta innan 6 vikna frá dómsuppsögn í mótmælamálinu. Sama gildir þó landsyfirrjetturinn segi, að aðförin skuli eigi fara fram (vegna formgælla).

5. gr.

Aðild og staður aðfarar.

I. Sá er aðili, sem samkv. aðfararheimildinni á rjett til aðfararháfra einkarjettinda og skiftir engu hvort hann hefir upphaflega verið aðili málsins við dóminn, sáttina, eða samkv. veðbrjefinu. Sje um sakamálsdóm að ræða, er hið opinbera aðili að því er refsinguna snertir. Sama er og um ^{þess}opinbera einkamál (t.d. meidýrðamál) nema ef privatmenn eiga hluta í sektinni, þá geta þeir gert aðför fyrir sínum hluta samkv. ts. 25. júní 1869 2.gr. Sektir sem dæmdar eru samkvæmt refsidómi og dómhafi eigi á að fá, koma honum eigi við og getur því hið opinbera gefið mannum upp skuldina, sbr. Stj.skr. 24. gr. Vafasamt hefir þótt, hvort hið opinbera gæti gefið upp sektir, sem falla eiga undir einstaka menn, en það er prinsipielt ranglátt að neita því, því að refsingin er ekki til vegna einstaklingsins, heldur vegna þjóðfélagsins. En praxis að minsta í Danmörku, heldur hinu gagnstæða fram. Ekki aðeins er hinn upphaflegi aðili fær um að gera aðför heldur og successorar hans.

II. Hver er requisitus? Vanalega er sá requisitus, sem samkv. aðfararheimildinni er skyldur að inna eitthvað af hendi. En oft getur hann ekki verið requisitus t.d. þegar hann er dauður og má þá gera aðför hjá þeim, sem lögum samkvæmt eiga að taka á sig skyldur hans, en það eru oftast erfingjarnir. Samkv. N.L. 1-22-40 gildir sú sjerstaka regla, að dóm yfir arfleðanda má ekki exquera hjá erfingjum hans fyr en honum hefir verið stefnt fyrir yfirrjett. Hjer er aðeins átt við það, að erfingjar gangist við skuldum. Ef búið er annaðhvort skuldafrágöngubú eða brotabú, verður eigi gerð aðför í því, heldur verður þá að lýsa kröfunni í bú, sem hverri annari einfaldri kröfu, sbr. Skiftal. 34. gr., en ef gengist er við arfi og skuldum, hjón skifta búi, má gera aðför, sbr. skiftal. 53., 61., 68. gr. Hjer hefur aðeins verið talað um universalsuccession. En um singulærsuccession er að ræða þegar maður tekur við fastákveðnum rjetti eða skyldu, sem fyrirrennari hans átti. Dæmi þess eru alm. skuldskeytingar. Þegar svo er ástatt, er dálitið vafasamt, hvernig fara á um aðförina. Ef aðfararheimildin líka er bindandi fyrir successor, má vafalaust gera aðför hjá honum eftir henni. En oft er

Þessi heimild ekki bindandi fyrir successor, og er þá aðalreglan sú að sjerstaka heimild þarf gagnvart honum. Ef maður t.d. er dæmdur til að selja ákveðinn hlut, en hefir selt hann áður öðrum, sem var in bona fide, þá verður hlutunum eigi tekinn frá kaupanda, nema ný aðfararheimild komi til. Aftur er sú regla, að ef veðsett jörð eða skip er selt, án þess að kaupandi gangist undir að borga skuldir bær, er á því hvíla, má gera aðför að því án frekari heimildar.

III. Hvar á að fremja aðför? Eftir N.L. 1-22-19 átti aðför að fremja á heimili requisiti og samkv. 1-22-30 var fyrst farið til annara staða ef ekki fyndust nægilegir fjármunir á heimili hans. Samkv. Aðfl. 33. gr. á nú að jafnaði að fremja aðför á heimili dómfelda. Gamla aðalreglan gildir því enn, og byggist á því, að á heimili sínu sje manninn helst að hitta og geti hann þar helst svarað fyrir sig og helst sje þar fjármuna von. Aðfl. 33.gr. segir að bregða megi út af þessu ef ástæður eru fyrir hendi, en þá verður fógæti samkv. 42. gr. að geta þess í fógætabókinni að aðförin hafi farið fram annarsstaðar. Aðfl. 33.gr. tekur það tilfelli sjerstaklega, að requisitus eigi ekkert heimili hjer á landi, og má þá kafa hefja aðför hvar sem hann hittist eða þeir fjármunir finnast, er hann á. Sjerstaklega er það tekið fram, að hljóði aðfararheimildin upp á það, að maður láti af hendi muni, má hefja aðför þar sem þeir eru. Sje maður dæmdur til þess að víkja af jörð, fer aðförin fram á henni. Þegar gerð er aðför fyrir veði í fasteign samkv. lögtaksl. 15.gr. fer hún fram á fasteigninni. Sama gildir ef aðför er gerð í einhverjum hlut, og requisitus er eigi persónulega skyldur til að skila honum.

Fógætarjettur verður því venjulega settur þar sem aðförin fer fram og er það tryggara þar sem um virðingu er að ræða. Sje um kröfurjettindi að ræða, kemur eigi það atriði fram. En þegar meta á, hvers virði verk er, er tryggara að setja fógætarjettinn þar, sem verkið á að vinnast. En með samþykki beggja aðila má setja rjettinn annarsstaðar og er það ekki fátítt, að rjetturinn er eftir samkomulagi þeirra, settur og haldinn á skrifstofu fógæta. Sjerstaklega var ágreiningur um það, hvar aðför á að fara fram þegar hana á að gera í munnlegri kröfu á hendur 3ja manni. Eftir okkar löggjöf er það vafalaust. Aðfl. 48.gr. 2° segja óbeinlínis að aðförin skuli fara fram hjá requisito en ekki hjá tertio. Þar er sagt, að sje aðför gerð í munnlegri kröfu, eigi að gera tertio viðvart.

6. gr.

Í hvaða fjármunum má gera aðför?

Mörgum dómum og úrskurðum er þannig varið samkv. efni þeirra, að eftir þeim verður ekki gjörð aðför, t.d. allir þeir dómur, sem eiginlega sjálfir eru fullnustudómar, svo sem eignardómar og ógildingardómar. Ekki kemur heldur fram spurning um það, í hvaða munum megi gera aðför, þegar maður er dæmdur til að víkja af jörð, eða láta einhvern ákveðinn hlut af hendi. Sama er að segja um það

Þegar maður er dæmdur til þess að láta eitthvað ógert, sbr. kap. 2aðf.

En þegar búið er að meta samkv. 15. gr. hvers virði verkið sje, getur komið til þess að gera aðför. Þegar gera á aðför til fullnustu slíkum dómum, er aðalreglan sú, að gera má aðför í öllum eignum requisiti, þeim er metnar verða til peninga sbr. aðfl. 20-22. gr. L. 2. febr. 1894 14. gr., L. 13. apríl 1894 13., 15-17. gr. Þegar því um það er verið að ræða, hvort taka megi frá ymiskonar verðmæti, sem requisitus á, þá þarf til þess lagaheimild, eða að verðmætin verða að vera þess eðlis, að eigi megi gera aðför í þeim vegna requisiti sjálfs eða 3ja manns, eða vegna þess að þeir sjeu sjerstaklega undan- teknir í lögum.

I. Verðmæti undanþegin fjárnámi af tilliti til requisiti:

Sum rjettindi eru þannig vaxin, að þau eru persónulega bundin requisitus, þannig að óviðeigandi þykir að svifta hann þeim, eða ómögulegt að aðrir geti notfært sjer þau en hann. Það gengi of langt að svifta requisitus almennum mannrjettindum og því er til fullnustu peningadóms ekki hægt að gera takmarkanir á persónulegu frelsi manna.

Í aðfl. 18. gr. er bannað að setja menn í skuldafangelsi. Í Grágás var skuldafangelsi heimilt í einstaka tilfelli t.d. þegar foreldrar gátu ekki annast um börn sín, eða börn foreldra, eða ef kona var legin í föðurgarði. Slíkir menn voru kallaðir skuldarmenn. Eftir aðfl. 1887 er það meginregla, að fjárskuldbindingar sjeu óviðkomandi persónu skuldunauts, en snerti aðeins fjárhag hans; Þó hefir til skamms tíma haldist, að mátt hefir setja mann í fangelsi til að afplána meðlag, sjá ts. 25. júní 1869 4. gr., Þegar maður varð með úrskurði eða sátt skyldur að borga það. En þetta og önnur ákvæði eru numin úr gildi með L. 44, 10. nóv. 1905 58. gr., en í stað þess getur nú fátækra stjórnnin sett manninn til forsvaranlegrar vinnu.

En það væri ekki nóg þó persóna mannsins væri undanskilin fjárnámi. Ekki má heldur svifta mann samningsfrelsi. Skuldheimtumenn geta því ekki farið að spekulera með eignir debtors, t.d. geta ekki samþykkt tilboð, sem hann hefir fengið áður en aðförin fór fram, eða ráðið hann í vinnu, sbr. Kl. 17. gr. Ef þeir máttu það væri maðurinn í raun rjetttri sviftur fjárforræði. Sama gildir um rjettindi, sem ekki eru ákvæðin, t.d. arfur í óskiftu búi, en máske fellur það tilfelli undir ákvæðið í 1-22-33, sem segir, að kreditor megi ekki gera aðför í þeim hluta, sem requisitus á í óskifttri eign. Auðvitað má gera aðför í arfi, sem maður á inni í óskiftu búi samkv. Þinglesnum skiftaútdrætti, sbr. skiftal. 62. gr. Eigi má heldur gera aðför í óvissum skuldum, t.d. ef það gæti hugsast að requisitus ætti skaðabótakröfu á annan mann.

En þar að auki eru ýms verðmæti, sem fylgja skuldunaut svo persónulega eðlis, að þau eru undanþegin aðför. Ílt er að ákvæða tæmandi hvað eru persónuleg rjettindi og verða því aðeins tekin hjer

nokkur dæmi. Ef maður hefir verið meiðyrtur hefir hann samkv. Hgl. 225 gr., eða nánustu ættingjar hans, rjett til að sækja það mál og er það persónulegur rjettur. Sama er um batur, t.d. batur fyrir víg manna til þeirra, er hinn vegni átti að framfæra og batur samkv. L. 12. jan. 1900, 11.13.16.24. gr. Í L. nr. 13 20/10-1905 12. gr. er hið sama sagt um rithöfundarjett. Ef höfundur á handrit, geta kreditorar ekki gengið að því og selt það. Það er aðeins höfundurinn sjálfur, eða nánustu ættingjar hans, ef hann er dáinn, sem geta látið gefa það út. Sama er að segja um meðgjafar eða framfærslurjett samkv. aðfl. 31 gr. 2°. Sama er hvort hinn persónulegi rjettur er samningsbundinn eða lögákveðinn og ~~xxx~~ einu gildir það og skuldunaut má á sama standa hvort hann borgar requisitus eða öðrum. Þegar rjetthafi er farinn að gera rjett sinn gildandi eða hefir fengið dóm fyrir honum, þá er skyldan eiginlega orðin hreint ökonomisk en það er aðeins rjetturinn til að gera skylduna gildandi, sem er svo persónulegs eðlis að kreditorar geta ekki gengið að honum. Þegar kona er búin að fá meðlagsúrskurð, þyrfti því meðlagið ekki að vera undanþegið aðför, en fyrir undanþágunni er bein heimild í aðfl. 31²gr. Loks má nefna ýms einkarjettindi í tekniskum skilningi, þau eru stundum ekki nein bein fjárrjettindi, t.d. fjármörk. En t.d. skrásett vörumerki hafa ökonomiskt gildi og getur það haft mikla þýðingu fyrir manninn að halda því bó að gert sje fjárnám. Sama er að segja um firma, sjá L. nr. 42 og 43, 1905. Auðvitað gildir alt hið sama um patent rjettindi. Ef maður hefir úppgötvun í förum sínum, en hefir ekki gert hana heyrum kunnna, verður ekki gert fjárnám í henni. Það er fyrst hægt þegarúið er að koma henni í peninga. Enn má nefna borgarabrjef og vinsöluleyfi, sem sjerstakleg persónuleg rjettindi sem ekki verður gerð aðför í, sbr. L. 7. nóv. 1879 5. gr., L. 11. nóv. 1899 2.3.7.gr. Sama gildir um prentsmiðjuleyfi og þesskonar rjettindi, ekki að tala um rjett t.d. embættisrjett.

Enn er ónefndur riftingarrjettur á gerðum in favorem tertii. Nú hefir requisitus t.d. keypt konu sinni lífeyri eftir sinn dag, og er þá riftingarrjettur þeirrar gerðar persónulegur rjettur hans og geta kreditorar ekki klófest hann. Í Gjbrsl. 29. gr. er sagt að þrotabú geti riftað slíkum gæmningi, ef það er hagur fyrir búíð, og er það augsýnilega undantekningarákvæði. Aðfl. 32.gr. virðast og gera ráð fyrir þessu.

Stundum þykir af mannúðarástæðum rjett að skilja requisito eftir nokkur verðmæti. Af þeim ástæðum er ákvæði í aðfl. 27. gr. Sú grein skiftist á 2 málsgreinir, en bó ekki væri lagaheimild fyrir því að skilja requisito eftir verðmæti, þá var það venja að ryja hann ekki alveg við aðförina. Samkv. 27. gr. 1°, "má ekki taka af skuldunaut rúm eða sængurföt, er nauðsynleg eru honum, konu hans eða börnum, er hjá honum eru, nje heldur lín og íveruföt, er þau mega ekki án vera." Um þetta ákvæði er það að segja, að samkvæmt orðalaginu ("eigi má") ber fógeta ex officio að gæta þess, að requisitus sje eigi sviftur þessu. Ákvæðið gildir skilyrðislaust og skiftir því engu, hvort

krafan er eldri eða yngri en lögin, eða þó að veð hafi verið fyrir kröfunni í þessum munum, eða krafan sje um opinber gjöld sem lögveð er fyrir. Sjást þetta þegar saman er borið 1. og 2. liður greinarinnar.

Undantekningarákvæðið í 27. gr. á við muni sem eru requisito, konu hans og börnum, sem hjá honum eru, nauðsynlegir. Eigi hann börn eða konu annarsstaðar, kemur þetta ákvæði eigi til greina. Fógeta ber að úrskurða hve mikið skuli skilið eftir af þeim munum, sem nefndir eru í 27. gr. 1° og fer það eftir atvikum.

Þá er 27. gr. 2°. Þar stendur svo: "skuldunautur getur og undanskilið frá fjárnámi hina helstu lífsnauðsynjæmuni, eða muni sem nauðsynlegir eru honum til atvinnu hans, ef eigi nema meira að virðingarverði en 20 kr. eða 120 kr. eigi hann heimili fyrir að sjá". Fógetavottarnir eiga að virða. Hvað sje lífsnauðsynjar er undir atvikum komið og þarf requisitus ekki að binda sig við það, sem í almennum skilningi eru kallaðar lífsnauðsynjar, heldur getur hann t.d. tekið peninga. Í sambandi við þetta má nefna, að fyrir nokkrum árum var gerð aðför hjá saumakonunni. Hún átti ekkert nema saumavjel, sem var ca. 40 kr. virði. Nú mátti hún halda eftir 20 krónum og var hún þá látin halda saumavjelinni. Þegar því requisitus á aðeins einn hlut og hann fellur undir 2. lið greinarinnar, má hann halda honum, þó hann sje meira virði en 20 krónur. Við fógetagerðir verður oft ágreiningur um þessa muni.

Samkv. aðfl. 38. gr. er hegningarvert að selja, fela eða skjóta undan pro forma, muni sem gera má aðför í. Gera átti aðför hjá manni sem aðeins átti það, sem hann mátti halda eftir, en það var ekki talið hegningarvert. Nóg er að requisitus eigi fyrir fleirum að sjá en sjer einum til þess að hann megi taka frá 120 króna virði. Í danska textanum stendur orðið "Familieforsörger", og er það sá, er hefir fjölskyldu fram að færa og má því ef til vill skilja orðið heimili í viðtakari merkingu. Það verða því aðeins einhleyppir menn, i.e. þeir, sem ekki hafa fyrir fleirum að sjá, en sjer einum, sem ekki mega taka frá meira en 20 kr. virði.

En frá þessari reglu í 27. gr. 2° eru nokkrar undantekningar. Í fyrsta lagi gildir hún ekki um skuldir sem stofnaðar eru áður en lögin gengu í gildi. Þessi undantekning er ekki gerð í fyrstu málsgreininni, enda var hún gild í praxis áður en lögin gengu í gildi.

Önnur undantekningin er sú, að ekki verði þeir munir undanskildir, sem beint eru settir að veði fyrir skuld þeirri, sem heimta á með fjárnámi og loks gildir reglan í 27. gr. ekki, þegar fjárnám er gert fyrir sköttum og öðrum opinberum gjöldum. Loks skal þess getið að 27. gr. veitir requisito aðeins rjett til að undanskilja þessa muni, en álitid er að fógeti þurfi ekki ex officio að gæta ákvæðisins. Ef requisitus er sjálfur viðstaddur þegar aðförin fer fram, er það hæ hans að gefa sig fram, og krefjast þess, að munirnir sjeu undanskildir. Sje enginn viðstaddur fyrir hans hönd fer aðförin fram án til-

lits til 27. gr. 2°. En ef fógeti veit að requisitus er nálægur, getur verið ástæða fyrir hann að senda eftir honum, skv. 43. gr., en eigi má fresta aðförinni um lengri tíma þessvega.

II. Ýms verðmæti eru undanbegin fjárnámi vegna þess að það mund brjóta aðallega eða eingöngu í bág við rjett tertii. Fyrst og frems má ekki fjárnám gera í munum, sem tertius á í vörslum requisiti. Undantekning frá þessu er í N.L. 1-22-29 og verður hennar síðar getið. En auk þess verður oft ekki gerð aðför í munum, sem requisitus á sjálfur, vegna þess að það væri rjettarbrott gagnvart tertii, en stundum má að vísu gera fjárnám í þeim, en þó aðeins svo, að tertius gangi fyrir fjárnámshafa. Eftir 29. gr. má kreditor ekki leita fullnægju í einstökum munum, sem með löglegum samningi við tertium eru undanbegin fjárnámi, jafnt þó í sjálfu sjer yrði gerð aðför í rjettinum.

Í 29. gr. er aðeins talað um muni en mun vera átt við öll verðmæt rjettindi sjá 32. gr. Þar er heimilað að gera megi fjárnám í ýmsum rjettindum, nema löglega sje svo um samið af hálfu tertii, að það megi ekki, sjá ennfremur L. 13. apr. 1894 13.gr., L. 12.jan.1900 18.gr. Svo er erfið spurning í þessu atriði, nefnilega hvenær slíkur samningur sje löglegur, með öðrum orðum: hvenær getur tertius kveðið á í samningi við requisitus að kreditorar hans geti ekki leitað fullnægju í ákveðnum hlut. Eftir okkar rjetti er reglan um samningsfrelsi aðalreglan. Ef gera á undantekningu frá henni, þarf annaðhvort til þess skýra lagaheimild, eða heimildin fyrir undantekningunni verður að liggja í rjettarmeðvitund manna, þ.e. samningurinn vera stríðandi á móti því, sem alment er álitð rjett.

Þegar því um það er að ræða að hve miklu leyti tertius geti lagt slík bönd á verðmæti, sem requisitus á, verður að styðjast við aðalregluna og segja, að slíkt geti átt sjer stað ef eigi er hægt að finna heimild sem banni það in casu. Eðlilegasta tilfellið er það að tertius gefi requisitus eitthvert verðmæti. Í þessu tilfelli sjest það af L. 12. jan. 1900 18.gr. að tertius, sem gefur öðru hjóna getur ákveðið að gjöfin renni ekki inn í fjelagsbúið. Yfirleitt er, þegar einn maður gefur öðrum verðmæti, engin ástæða til að lýsa gjöfina ógilda, þó að svo sje ákveðið, að kreditorar fjárþega geti eigi tekið hlutinn fjárnámi. Þetta styðst við það, að kreditorar verða ekki ver settir en ef maðurinn hefði aldrei fengið gjöfina. En á í þessum tilfellum er ekki álitð að requisitus geti selt eða ráðstafað verðmætinu.

Svo er spurningin, hvort tertius geti lagt slík bönd á eignir requisiti þegar ekki er um gjafir að ræða, heldur kaup og sölu. Hjer er gert ráð fyrir því að requisitus gjaldi hlutinn verði. Ef því hluturinn er undanskilinn fjárnámi, minnar sá hluti eigna requisiti, sem kreditorar geta gengið að, um andvirði það, sem hann hefir goldið fyrir hlutinn. Það er regla í okkar lögum að maður getur ráðstaf-eignum sínum að vild og svo gilt sje (ef hann gerir sig ekki gjaldbrota með því). L. 13.apr.1894, 22-30.gr. eru alt undantekningar frá reglunni. Ef kreditorar verða varir við að maðurinn byrjar á slíkri

ráðstöfun, er það þeirra að gera hann gjaldbrota.

Væri heimild til slíkra samninga alment neitað þá mundi þar með lagt band á samningsfrelsi manna, sem vart væri hlýtandi í síðuðu þjóðfélagi. Þegar nú debitor getur gefið muni sína, jafnvel þó að hann sje orðinn gjaldbrota, ef hann gerir það einu (sinni á) ári áður en gjaldprotaskiftin byrja, þá ættu svona samningar því fremur að vera heimilaðir. En auðvitað getur þetta komið til leiðar ýmsu miður fallegu, samningsbraski, en þá verður að líta til ákvæða laganna, t.d. Hgl. 262. gr. og reglanna um pro forma samninga. En hjer er við þá þýðingarmiklu athugasemd að gera, að sje verðmætið með samningi undanskilið fjárnámi en requisito leyft að ráðstafa, þá er sá samningur ógildur. Þvínæst er það oft, að requisitus á rjett yfir munum tertii og þeim rjetti er þannig varið, að tertius þarf ekki að sætta sig við að aðrir noti hann, en requisitus t.d. ef requisitus leigir hlut af manni. Leigurjettur er fjárrjettindi, en þaraf leiðir ekki að leigusali þurfi að sætta sig við að kreditorar leigutaka noti hann. Í aðfl. 22. gr. er gert við þessu. Þar segir: "Nú er fjárnám gert í leigu eða byggingarrjettindum fasteigna, enda sje ekki með því gengið á rjett eiganda". Sje 22.gr. bórin saman við 21.gr. er þess að gæta, að þar er requisitus leigusali. 22.gr. snertir aðeins fasteignir, og þó að requisitus hafi tekið fasteign á leigu, er það sjaldnast þýðingarlaust fyrir eigandann, hver fasteignina notar. En ef tertius (kreditor) fengi hjer rjett, þá væri eigninni ráðstafað samkv. aðfl. 26. gr., og færi hún þá úr vörðlum requisiti, en því þarf leigusali ekki að hlíta. Gildir þetta yfirleitt þegar hætta er á að fasteigninni verði spilt á verulegan hátt með notkun hennar, og þetta er grundvöllurinn undir ákvæðinu. Kl. 21.gr. ts.20.júní 1849 4.gr. og L.12.jan.1884 13.gr., sem segir að framleiga sje bönnuð þar sem leiguliða er bannað að ljá landsnyttjar og taka húsmann. Aðfl. 22.gr. byggir og á þessum reglum. Eftir þeimri grein má taka fjárnámi ábuðar eða leigurjettindi yfir fasteign, ef þar með er eigi gengið á rjett leigusala, en það er einmitt oftast gert. Söndum er þó leigurjettindum þannig varið, að leigusala má á sama standa hver ~~fram~~ þau notar, þ.e. þegar ekki er að tala um neina viðhaldsskyldu hjá leigutaka og allfjarri er að hægt sje að spilla eigninni með notkuninni, t.d. þegar maður leigir reka. Í slíkum tilfellum má ætla að leigusala sje sama hver slíkt notar. Um leigurjett yfir lausafje tala aðfl. ekki sjerstaklega, en þarsem leigusali þarf ekki að hlíta því, að fjárnám sje gert í leigurjettindum yfir fasteign, þá þarf hann því síður að hlíta því þegar um lausafje er að ræða, því að hætta er við að lausafje skemmist við notkun. Ennfremur er ákvæðið í aðfl. 25.gr. um það, að eigi megi taka fjárnámi hey, áburð, eldsneyti eða byggingarefni, nema farið sje eftir ákvæðum laga 12. jan. 1884 9. gr., en þessi ákvæði eru að miklu leyti í bágu landsdrottins. Sje þeirra ekki gætt, getur landsdrottinn áfrýjað fjárnáminu og fengið það dæmt ógilt og jafnframt höfðað skaðabótamál á a prima instantia fyrir lagabrotið. Þessar undantekningar af hliðsjón til tertii gilda því fremur, þegar tertius á að vinna eitthvað fyrir requisitus. Samkv. ts. 26/11-1866 13.gr. sbr. L. 16.sept.1893 13.gr.2°, getur húsbóndi

ekki sett hjú í aðra vist og geta kreditorar því ekki gert fjárnám í rjetti, sem requisitus hefir til vinnu frá einhverjum, og það jafnvel ekki bó requisitus hafi galdið kaupið.

Loks verður að taka tillit til þessra manna, sem samið hafa við requisitus um muni þá, sem taka á fjárnámi, t.d. veðhafa. Fjárnáms-hafi verður þá að standa að baki þeim, sem áður hafa fengið rjett yfirhlutnum. Reglan prior tempore potiar jure (gildir hjer um þetta) gildir um öll hlutarjettindi og er það tekið fram í aðfl. 19-20.gr. Undantekning er gerð um löghald, sem fellur niður ef requisitus verður gjaldbrota, eða aðrir skuldheimtumenn koma og gera fjárnám í munum þeim, sem löghald hefir verið lagt á, sbr. Skiftal. 34.gr. Þá er önnur undantekning og hún er öfug við þessa. Ef maður er kominn undir gjaldbrotaskifti, er ekki hægt að gera fjárnám í eignum hans. Ef það væri hægt, kæmi það í bága við þá grundvallareglu, sem þar ræður, i.e. að hver kreditor fái fullnægt að tiltölu.

Þá eru munir eða rjettindi undanbegin aðför, bæði vegna requisiti og tertii, og byggjast það á því, að hvorugur er skyldur til að fullnægja sinni skyldu, án tilstyrks hins.

Þá er spurning, hvort gera megi fjárnám í tíma eða skilorðsbundnum (skildöguðum) rjettindum. Í slíkum rjettindum má gera aðför, samkv. 28.gr. 2°. Því að rjetturinn og skyldan er hjer einhliða. Sje hægt að segja, hve mikils virði rjetturinn ~~er~~ sje, er ekkært á móti því að taka falíkt fjárnámi.

En aðalspurningin í þessu máli er hvort fjárnám verði gert í rjettindum samkv. tvíhliða samningi, þegar hvorugur aðila hefir fullnægt skyldunnar að öllu leyti, t.d. samkv. kaup- og sölusamningi. Nú vill svo til, að í aðfl. er sjerstaklega talað um slíka samninga, það er í 28.gr. 3°. Þar segir svo: "Þegar samningur tilskilur, að hvorttveggja aðili skuli nokkuð af hendi inna, ~~ma~~ eigi fjárnám gera á því, sem skuldunautur á kröfu til hjá hinum, ef hann hefir ekki þegar uppfyllt samninginn af sinni hálfu og það er hann á af hendi að inna, er eigið verk hans eða vinna, eða eitthvað annað það, er sá er fjárnáms ~~leitar~~ leitar, er eða verður eigi við fjárnámið fær um að láta í tje eða framkvæma".

Ef requisitus hefir áður fullkomlega int skyldur sánar af hendi, þá er samningurinn orðinn einhliða, og er þá hægt að gera fjárnám í rjettindum samkv. honum.

Um verk og vinnusamninga er það grundvallarreglan í okkar lögum að sá, sem vinna á eða þiggja á verk getur ekki sett annan í sinn stað, sbr. ts. 26/1-1866 13. og 17. gr. og L. 16.sept.1893 14.gr. 2° Sigll. 54.gr. Af því leiðir að þegar um verk eða vinnu er að ræða, getur requirentinn sjaldnast tekið kröfuna fjárnámi. Er það bannað bæði vegna requisiti og tertii, vegna ~~tertii~~, af því að það tekur

request.

frá honum starfslöngunina, ef hann veit að búið er að hefja kaup hans fyrirfram, og vegna requisiti af því að begar svo stendur á, hefir hann minni tryggingu fyrir því að verkið verði vel af hendi leyst. Á þessu byggist gjaldbrotal. 17.gr. Tertius er heldur ekki skyldur að hlíta því að aðrir vinni hjá honum en requisitus. Reglan í 28.gr. 3° um verk þar sem annar hefir ekki int fullkomlega af hendi, er ótakmörkuð. En sje kaupinu skift á vissan tíma, pro rata, t.d. daglaun, þá má taka það af því, sem begar er fallið í gjalddaga. fjárnámi.

Frá reglunni í 28. gr. 3° gerir 4° þá undantekningu að: "Þetta skuli í engu vera því til fyrirstöðu, að menn geti nú sem fyr haldið sjer til vinnukaups, skuldunauts, eða annara tekna hans þvílíkra, begar heimta skal af honum framfærslueyri með barni hans eða konu, sem hann hefir yfirgefið, eða er skilinn við að borði og sæng.

Begar því þannig stendur á, þarf kaupið ekki að vera eindagað. Svo er spurningin: "Í hvaða tilfelli er hægt að beita 28. gr. 4°?" Reglan gildir begar um framfærslueyri manns með konu, sem hann hefir skilið við að borði og sæng, eða hefir yfirgefið, er að ræða, og gildir því aðeins, að hjónabandinu sje ekki slitið. Reglan gildir hinsvegar ekki um framfærslueyri, sem maður á að gjalda konu eftir að þau eru skilin að lögum og er það í samræmi við regluna í fátækral. 2.gr. Reglan gildir ekki um skyldu konu til að framfæra mann sinn, nje um skyldu manns til að framfæra konu sem hann hefir ekki yfirgefið, ekki heldur um skyldu barna til að framfæra foreldra sína samkv. fátækral. 14.gr. Þá verður eftir það tilfelli að maður er skyldur til að framfæra börn sín, stjúp börn, eða kjörbörn samkv. fátækral. 3-7.gr. og gildir eglan um það. Vafasamt er það hvort reglan gildir begar um börn eldri en 16 ára er að ræða. Framfærsluskyldan er þá venjulega úti, en samkv. fátækral. 14.gr. eru foreldrar skyldir til að framfæra börn sín eldri en 16 ára, ef þau geta. Máske eru orð greinarinnar svo viðtaka, að þetta geti fallið undir. Svo er spurningin hvort þetta tilfelli eigi aðeins við karlmenn eða líka við konur. Máske er heimilt að skilja orðið "skuldunautur" þannig, að það eigi við hvorttveggja. Hinsvegar gildir reglan í 28.gr. 4° eigi um skyldu þá, er ræðir um í fátækral. 8. og 13. gr. Þetta er þó vafasamt um 8. gr. en víst um 13. gr. 8.gr. hljóðar um skyldu ekkju manns, sem lätur eftir sig óskilgetin börn til að framfæra þau, en 13. gr. er um barnsfararkostnað. Hann er ekki eiginlegur og heyrir því ekki undir 28. gr. 4°.

Svo er spurningin, hvort geft verði fjárnám í rjetti samkv. samningi, begar requisitus hefir ekki fullnægt honum af sinni hálfu, og fer það eftir 28. gr. 3°, þ.e. hvort requirentinn er eða verði við fjárnámið fær um að uppfylla samninginn fyrir requisitus. Fer það eftir því, hvernig skyldan er löguð. Hafi requisitus átt að inna af hendi generískt ákveðinn hlut, t.d. hey, getur gerðarbeiðandi oftast fullnægt fyrir hann. En sje skyldan bundin við ákveðna muni er requirentinn oftast eigi fær um að fullnægja og getur hann því ekki gert fjárnám í þeim rjetti, sem requisitus hefir fengið á tertius. Tilfellið í aðfararlögunum 31. gr. 2° og 3. gr. 3° eru skyld þessu en rjett-

ast að taka þau í öðruvísi sambandi.

Sjerstaklega er spurning um, hvort gera megi fjárnám í rjetti samkv. fjelagssamningi. Þar verður að fara eftir grundvallarreglunni í 28. gr. 3° Ef því requisitus er búinn að inna af hendir skyldu sína við fjelagið, er ekkert á móti því að gera megi fjárnám. Hafi hann ekki int af hendi, þurfa hinir fjelagarnir ekki að hlíta því, að gert sje fjárnám. Sje svo ástatt, að sá sem fjárnám átti að gera hjá, hafi persónulega átt að stjórna fjelaginu, er ekki hægt að gera fjárnám í kaupgjaldsrjetti hans, því hinár þurfa ekki að sætta sig við að gerðarbeiðandi komi í hans stað. Hinsvegar má ekki taka rjett sem svo er vaxinn að requisitus á inni hjá öðrum, sbr. N.L.1-22-32.

13. Þá eru ýms ákvæði, er undantaka rjett frá fjárnámi aðallega vegna hins opinbera. Er það fyrst og fremst laun embættismanna og sýslunarmanna og slíkar tekjur. Etla mætti að sambandið milli landsins og embættismannanna væri vinnusamningur, og mætti því þar fara eftir reglunni um tvíhliða samninga, en svo er ekki. Aðalákvæðið er í 30. gr.: "Eigi má fjárnámi taka laun embættis eða sýslunarmanna eða þvílíkar tekjur og eigi biðpeninga eða eftirlaun, eða þvílíkt styrktarfje, er greiðist ur lands- sveita- eða öðrum opinberum sjóðum, nema í gjalddaga sjeu komin". Þar sem talað er um embættis- eða sýslunarmenn er ákvæðið mjög viðtækt og skiftir það engu af hvaða valdi þeir eru skipaðir, hvort heldur af konungi, ráðherra eða sýslumönnum, eða hvort þeir eru kjörnir. Sýslunarmenn eru t.d. hreppstjórar, fiskimatsmenn og póstmenn, yfirhöfuð allir, sem fá laun úr opinberum sjóðum fyrir störf í almenningis þarfir eða við opinberar stofnanir, t.d. Landsbankann, Klepp, eða Lauganes. Þetta ákvæði á við laun og því líkar tekjur, þ.e. allar tekjur, sem eru endurgjald fyrir starfið, ef þær falla ekki undir 31. gr. Tekjurnar þurfa ekki að vera goldnar í peningum, prestmata, fellur t.d. hjer undir. Reglan gildir líka um eftirlaun, biðlaun og annað þvílíkt styrktarfje. Um biðpeninga og eftirlaun er aðeins að tala þegar um embættis- eða sýslunarmenn er að ræða en um styrktarfje þarf þess eigi. Þannig fellur t.d. styrktarfje ekkju embættismanns undir ákvæðið þó hún hafi aldrei í embætti verið, sama er í hvaða skyni styrktarfje er veitt. Skilyrðið er að fjeð sje greitt úr opinberum sjóði. En spurning gæti verið um þá sjóði, sem ekki eru beint opinberir sjóðir, en standa undir umsjón hins opinbera. Rjettast mun að telja þá opinbera, jafnskjótt sem þeir eru komnir undir umsjón landsstjórnarinnar. Þegar þetta ~~xxx~~ fje er komið í gjalddaga er hægt að taka það fjárnámi.

Þá er ákvæðið í 31. gr. 1°. Dagpeninga og þvílík gjöld til embættismanna eða annara, er opinberum störfum gegna svo og ferðakostnað og kostpeninga, sem borgaðir eru tilkvöddum vottum og virðingarmönnum er bannað að taka fjárnámi. Hjer er yfirleitt átt við aukatekjur að svo miklu leyti sem þær falla ekki undir 30. gr. Þetta eru yfirleitt aukatekjur sýslumanna, samkv. L. 2/2-1894 og annara er opinberum störfum gegna sjá ts. 21/12-1831 III. L. 14/1-1876 21.gr.,

64/1917
L. nr. 36, 1907, L. (13/1X-1882) og L. 13/12-1895. Hjer gildir einu hvaðan gjaldið kemur. Það verður ekki tekið fjárnámi fyrir en það er fallið í gjalddaga og runnið saman við eignir þess sem á að fá það.

Auk fjármuna þeirra sem 31. gr. 1° nefnir er einnig talið heppilegt að undanskilja styrktarfje, sjá 31. gr. 2° og 3°. 2° bannar að taka fjárnámi framfærslueyri með konu eða barni, sem tiltekinn er með yfirvaldsúrskurði, sátt eða öðru slíku ákvæði. Þetta gildir um styrk án tillits til þess, hvort hjónin eru skilin eða eigi og án tillits til þess, hvort barnið er skilgetið eða ekki, sbr. 28. gr. 4°. Það er ástæða til að láta þetta einnig gilda um skyldurnar samkv. L. 44, 1905 8., 13. og 14. gr. en skilyrðið er að styrkurinn sje ákv. með dómi eða sátt. Sje hann ákveðinn með einkasamningi fellur hann ekki undir 31. gr. 2°. 3° bannar að taka fjárnámi styrk til fátækra er stofnanir eða velgerðar ~~fjárfestingar~~ fyrirtæki veita, svo og hverskonar sveitastyrk.

Þetta er þó bundið við þær stofnanir, er það markmið hafa að styrkja. Hafi maður undirgengist að veita t.d. frænda sínum styrk, fellur það eigi undir þetta ákvæði, Sveitastyrkur er allur sá styrkur, sem greiddur er samkv. L. nr. 44 1905 af hinu opinbera hvort sem það er sveit mannsins eða annar hreppur, sem styrkinn veitir. Þó að í 3° standi "hverskonar sveitastyrkur" verður ekki af því leitt, að landssjóðsstyrkur samkv. L. 1905 78. gr. falli undir 3°. Líklegt er að fógæti eigi ex officio að gæta þessarar reglu við aðförina. Þegar styrkurinn er numinn inn í bú þess, sem nýtur, er spurningin um hvort taka megir hann fjárnámi. Eftir tilgangi laganna virðist það vera útilokað.

Loks eru speciel ákvæði er undantaka verðmæti frá fjárnámi. 32. gr. segir svo: "Eigi eru lífeyrir, forlagseyrir, lífsábyrgðarfje eða þesskonar tekjur, er menn hafa keypt sjer eða öðrum, með fjárframlagi, undanþegnar fjárnámi, nema sjerstaklegð lagaheimild sje fyrir, eða svo hafi löglega verið ákveðið eða umsamið í fyrstu."

Áður hefir verið talað um það tilfelli, að tertius hefir ákveðið að slíkan rjett megir ekki taka fjárnámi. Hafi requisitus keypt styrkinn handa tertio, geta kreditorarnir aðeins riftað þeim samningi samkv. L. 13/4-1894 29. og 30. gr. Hafi requisitus keypt sjer sjálfum styrkinn, á bú hans hann og má því taka rjettinn fjárnámi. Þetta gildir auðvitað ekki um styrk þann, sem embættismönnum er boðið að kaupa ekkjum sínum, sbr. (Ob. 31. maí 1855) L. nr. 5, 4. mars 1904 og L. nr. 48 og 49 1902. Þegar þessu er ekki til að dreifa og ræða er um tekjur sem falla undir 32. gr. falla þær undir búið.

En undantekning er gerð ef stofnuninni eru veitt þau rjettindi með lögum, að fjárnámi megir ekki taka rjettinn, t.d. Statsanstalten for Livsforsikring, sem hefir rjett þennan samkv. dönskum lögum 18. júní 1874, 16. gr. Óbeint má ef til vill leiða það sama út af (L. nr. 7 40 1903 5. gr.), sjá enn fremur L. 18. sept. 1885 12. gr. L. 10. febr.

1888 66. gr. og ts. 5. jan 1874.

Loks eru nokkur ákvæði er banna að skilja muni við mann. Um 25. gr. sbr. L. 12. jan. 1884 9. grein hefir áður verið talað. Þetta eru einkum slökkviðhöld, sem fylgja eiga húsum, sjá L. 18. okt. 1875, 15. gr. L. nr. 85 1907 24. gr. sbr. L. nr. 26 1905 24. gr. og Rgl. (í B-deild) nr. 130 1906 9. gr.

7. gr.

Upphaf aðfarargerðar.

Sá, sem beiðast vill aðfarar, snýr sjer til hlutaðeigandi fógeta sbr. ts. 23. júní 1791 og aðfl. 33. gr. Ef skuldin sjálf auk málskostnaðar og vaxta sem best hafa við frá byrjun málssóknar fer fram úr 200 krónum eða virði þess, skal aðfarar beiðast skriflega. Að öðrum kosti nægir munnleg beiðni, er fógeti síðan færir til bókar, sbr. 3. gr. Regluna um skriflega aðfararbeiðni takmarka L. 16. des. 1885 6. gr. Þegar fógeti er beiðinn lögtaks á framfærslueyri þarf ekki að gera það brjeflega.

Gerðarbeiðandi á að hafa með sjer eftirrit af dóminum, sáttinni eða úrskurðinum eða frumrit af veðbrjefinu 3. gr. Ennfremur getur verið að hann þurfi að leggja fram önnur skjöl t.d. útskrift um matsgerð eða eiðamáli. Dómurinn getur hljóðað um að hann fái eitthvað greitt ef hann innir eitthvað af hendi sjálfur og verður hann þá að sýna að hann hafi gert það, sbr. 5. gr. K. 18. mars 1720 sbr. Ob. 10. apr. 1795. Þá hegt er að ákveða gjaldið fyrirfram skal greiða fógeta það áður en hann byrjar gerðina þá er hann krefst þess og er gjaldið ekki afturkræft þó að gerðarbeiðninin sje kölluð aftur eða fógeti neiti að fremja gerðina, nema að svo sje að hærri gjald hafi verið borgað fyrirfram fyrir gerðina, en greiða hefði átt ef hún var leidd til lykta sbr. L. nr. 27. 27/6-1921 gr. Fyrir gerðina skal gjalda í hlutfalli við fjárupphæðina er gerðarinnar var beiðst fyrir, sbr. L. (2. febr. 1894) 14. gr. Ef aðfarar er beiðst hjá einum og sama manni eftir fleiri dómum en einum, sáttum eða veðskuldaþrjefum, þá skal gjaldið greitt fyrir hverja þeirra um sig. Þegar fjárnámser beiðst eftir sama dómi, sátt eða veðskuldaþrjefi hjá fleirum en einum skal gerð halda hjá hverjum þeirra og greiða gjald fyrir hverja gerð. Þetta gildir þó eigi ef hlutaðeigendur eiga hluti í sameign sem fjárnám er gert í. Eigi skal heimta hærri gjald þó hlutir þeir, sem fjárnámi eru teknir sjeu ekki allir á sama stað, sbr. L. 2. febr. 1894 16. gr. Þegar fógeta hefir verið sýndaðfararheimildin og hann álitur að öðru leyti ekkert því til fyrirstöðu að verða við beiðni um aðför, tiltekur hann stað og stund til aðfarar svo sem verða má eftir ósk re-quirents sbr. 33. gr. Ef fógeta þykir þrestur á aðfararheimild má heimta úrskurð hans um það, sem svo er færður til bókar. Úrskurðinninn má þegar áfrýja. Fógeti verður eigi neyddur til að gera aðförina, heldur liggur aðförin í þagnargildi þangað til söri dómur hefir dæmt

um lögmæti úrskurðarins. Gerðarbeiðandi verður að mæta sjálfur eða senda umboðsmann sinn sbr. 34. gr.

Um lögtak gildir annað. Eigi er aftur á móti nauðsyhlegt að requisitus sje við eða umboðsmaður hans 34. gr. Af þessu leiðir að eigi þarf að gera honum viðvart enda væri það óheppilegt ef svo væri. Sje requisitus ekki við og enginn umboðsmaður hans, skorar fógæti á konu hans börn eldri en 18 ára, hjú eða fulloröna heimilismenn, að taka málsstað hans sbr. 34. gr.

Gerðin hefst með því að fógæti skorar á hlutaðeiganda að borga skuldina og kostnað þann allan er dómfellda ber að greiða svo að eigi verði af frekari aðför, 35. gr.

Í fógætabók skal tilgreina:

- A. Stað og stund er gerðin skal fram fara, nöfn aðila og hver sje aðfararheimild.
- B. Nafn fógætans og vottanna.
- C. Hvernig gerðin hafi yfir höfuð að tala farið fram.

8. gr.

Málaflutningur fyrir fógætarjetti.

Ef requisitus hvorki er viðstaddur sjálfur nje neinn af hans hendi, eða þriðji maður fyrir sjálfs síns hönd mótmælir því ekki að aðförin fari fram, eða kemur fram með mótmæli gegn einstökum atriðum, verður ekki að tala um neinn málaflutning og fer gerðin þá fram án þess að fógæti þurfi að úrskurða um neitt sjerstakt. Þetta er tíðasta tilfellið. En ef requisitus sjálfur eða annar fyrir hans hönd eða tertius fyrir sína hönd kemur fram með mótmæli, þá fyrst getur orðið um málaflutning að ræða, og á fógæti að úrskurða ágreiningsatriði þau, er fram hafa komið. Rjett er að greina milli varna af hálfu requisiti og hálfu tertii. Hjer er aðeins talað um aðalreglurnar um flutning máls fyrir fógætarjetti við aðför.

Um sáttaumleitun er eigi að tala og reglurnar um stefnu gilda heldur eigi og af því leiðir að sáttatilskipanir og reglurnar í ts. 15. ág. 1832 1-5 gr. gilda ekki um aðför. Fógæti getur heldur ekki verið skyldur að semja aðfararbeiðni fyrir requirerentinn því ts. 15. ág. 1832 1-5 gr. gilda aðeins um stefnur og analogi er varla heimil. Þegar aðför á að gera hafa báðir rjett til að láta uppi álit sitt og gildir því hið ^{afþakkað} contradictoriska princip um aðför, sbr. aðfl. 39. gr. Líka gildir mótmælarreglan, aðfl. 41. gr. Loks stendur í 41. gr. 3° að fógæti eigi að leiðbeina aðilum samkv. grundvallarreglunni í ts. 1832. Aðalreglan um leiðbeiningarskyldu er í ts. 1832 10. gr. og gilda að því er hana snertir líkar reglur um dómsmál og aðför. Hjer sem ulla hafa aðilar leyfi til að leita leiðbeiningar dómars. Gefið er það,

að þar sem engin stefna er gefin út, geta heldur ekki 7-9. gr. 14. gr. í ts. 1832 gilt fyrir fógætarmátt. Ei gildir heldur reglan um frest í 11-12. gr. Sjaldan er tækifæri til þess að nota regluna í 13. gr. vegna þess að vitnaleiðslur mega að jafnaði ekki fara fram við aðför, sbr. aðfl. 41. gr. 2° og er þar hið sama sagt um skoðunar og álitsgerðir. Samt eru þær heimilaðar í aðfl. sjálfum, t.d. 11-15. gr. sbr. 16, 19. gr. Fógæti framkvæmir sjálfur þessar gerðir, en þó er honum heimilt að nefna menn til þess í sinn stað, samkv. aðfl. 2. gr. En þegar dómsákvæðið hljóðar upp á greiðslu eftir mati, fer sú gerð ekki fram við aðförina sjálfa, heldur verður dómhafi að fá hana framkvæmda og er aðförin síðan gerð eftir henni. Þegar þar á móti maður er dæmdur til að vinna verk þá ber fógæta að virða hversu mikið virði verkið sje, og er fógætagerðin þá einskonar matsgerð. Loks segir í aðfl. 41. gr. að málaflutningur skuli fram fara munnlega og er það undantekning frá almennu reglunni um málaflutning. Þessi regla er gerð mjög þýðingarlítil með ákvæðinu í 42. gr. Þar segir svo: "Verði ágreiningur um framkomnar kröfur, skal tilfara þær orðrjettar." Eins skal fógæti bóka eins og honum þykir þörf vera frásögn um það, hvernig mál sje skapað þó eigi orðrjetta, en svo að engu verulegu sje slept. Með öðrum orðum: Allar aðalkröfur skal bóka orðrjett ef ágreiningur verður um þær, og ennfremur á að bóka aðalkjarnann í öllu öðru, er fram kemur. En svo erspurning hvort aðiljar geti krafist að fógæti bóki orðrjett annað en aðalkröfurnar og meiningin með 42. gr. virðist vera, að hann sje ekki skyldur til þess. 42. gr. í.f. segir, að hið bókaða skuli lesið upp og staðfest. Vani er líka að aðiljar skrifi undir, einkum requirrent. Þar sem sagt er að málaflutningurinn sje munnlegur, er meiningin sú, að taka má tillit til fleira en þess sem er bókað, en reglan hefir litla praktiska þýðingu vegna reglunnar í 42. gr.

Loks er spurning, hvort frest megi veita meðan á aðfarargerðinni stendur. Samkv. aðfl. 39. gr. í.f. ræður fógæti því, hvort fram megi fara frekari sókn eða vörn um ágreiningsatriðið. Meiningin er að requisitus má koma með mótmæli gegn aðförinni og requirrentinn má svara þeim, en dómari úrskurðar hvort frekari sókn eða vörn skuli framfara í sama rjettarhaldi. Sjái fógæti að frekari málaflutningur sje þýðingarlaus, sker hann það niður og úrskurðar, hvort aðförin skuli fram fara eða ekki, en um frest verður þá ekki að ræða. Þetta er einkum praktískt þegar um rjettarspursmál er að ræða. Um frestveitingu getur aftur á móti verið að ræða, þegar ágreiningur rís útaf atriðum, sem sanna þarf, án tillits til þess, á hverjum sönnunarbyrðin hvílir, requisitusi eða requirrent. Ber þó einkum að taka til greina, hvort hin framkomnu mótmæli eru slíks eðlis að aðili mátti ætla, að þau mundu koma fram.

Eftir aðfl. 43. gr. má að jafnaði ekki veita frest nema málsaðilar sjeu báðir ásáttir. En svo er spurningin, hvort veita megi frest ef þeir eru ekki báðir sammála. Það er einkanlega ljóst, að það getur verið hæpið að veita requisito frest, gegn mótmælum requirrents, því að það gæti veitt honum færi á að skjóta eignum sínum undan. Sama á við um requirrentinn, því að requisitus þarf ekki að hlíta því, að eiga

aðförina vofandi yfir höfði sjer. En brátt fyrir þetta getur fógæti samkv. aðfl. 43. gr. stundum stöðvað sókn og vörn ef nauðsyn ber til án þess að gerðin sje rofin. Að gerðin er eigi rofin sjest best á því, að eigi þarf nýja aðfararbeiðni til að halda henni áfram.

Fógæti á því ef dómhafi krefst þess, að láta hafa gætur á því, eða á annan hátt gera þær ráðstafanir, sem nauðsynlegar eru til þess að alt standi í sömu skorðum þar til gerðin aftur verður upp tekin. Skal málsaðilum skýrt frá hvenær það verður, aðfl. 43. gr., (Og er þá requisito jafnskytt að mæta sem dómhafa.) Fógæti getur líka veitt sjálfum sjer frest, ef hann verður að kveða upp úrskurð í flóknu máli. Um úrskurð fógæta eru ákvæði í 44. gr. Hann á sem fljótast að fella úrskurð um framkomin ágreiningsatriði og á úrskurðurinn að vera rökstuddur og færast orðrjettur inn í fógætabókina. Úrskurðinum má átrax fullnægja, þó honum sje áfrýjað. Það, að aðför má gera þó requisitus sje ekki viðstaddur gerir lítið til, því að aðiljar hafa ótakmarkaðan aðgang til að koma fram með nýja við áfrýjunina.

9. gr.

Mótmæli, sem fógæti getur lagt úrskurð á.

Áður hefir verið talað um mótmæli, sem fram geta komið gegn aðfararheimildinni og að hve miklu leyti fógæti geti lagt úrskurð á þau sjá aðfl. 5. gr. o. fl. En annars gildir sú regla að fógæti hefir dómsvald og getur dæmt um mótmæli þau er fram koma, en þó miðast dómsatkvæði hans aðeins við það, er snertir beint það, hvort aðförin megi fram fara eða ekki. Hann leggur því aðeins úrskurð á það, hvort hin framkomnu mótmæli sjeu þess eðlis að aför þeirra vegna geti ekki farið fram, en hinsvegar dæmir hann ekki um það, hvort það sje rjett eða rangt, sem aðilar koma fram með.

Fógæti á að afla sjer vitneskju um það, hvort mótmælin sjeu á rökum byggð. Sjái hann að þau eru það eigi, úrskurðar hann að aðförin skuli fram fara. Ef hann sjer að mótmælin drú óbyggjandi, úrskurðar hann að aðförin skuli ekki fara fram, eða ef requisitus eða sá annar, er fram kemur með mótmælin getur ekki sannað mál sitt, en kemur fram með miklar líkur fyrir því að þá úrskurðar hann að aðförin skuli fara fram, en gerðarbeiðandi setur tryggingu.

Úrskurðurinn er ekki res judicata, i. e. dæmir ekki alhliða um málið, en ef hann er á þá leið, að aðförin skuli ögi fara fram; þá er ekki hægt að fá hana framkvæmda fyrir en úrskurðinn er hrundið. Sje úrskurðurinn á þá leið, að aðförin skuli framkvæmast má gera hana þegar í stað, enda þótt úrskurðinum sje áfrýjað. Rjett er að greina milli mótmæla, sem koma fram af hendi requisiti sjálfs eða talsmanna hans og mótmæla er koma fram af hendi tertii. Ef gerðin myndi ganga of nærri rjetti hans, getur hann mætt við hana sjálfur og látið bóka mótmæli sín, samkv. aðfl. 40. gr. en hann missir engan rjett þó hann

mæti ekki.

19. Varnir af hendi requisitö eða talsmanna hans: Requisitus getur fyrst og fremst komið fram með allar þær varnir gegn gerðinni, er snerta form hennar og krafist úrskurðar fógeta á þeim, t.d. habilitet fógeta og votta, mótmæli gegn því, að aðförin sje ekki byrjuð á rjettum stað, sbr. aðfl. 33. gr. gegn því að umboðsmaður gerðarbeiðanda hafi ekki löglegt umboð, eða þá vörn, að það sje ekki gerðarbeiðandi sem rjettinn eigi samkv. heimildinni, heldur einhver annar og vice versa. Líka geta mótmælin snert muni þá sem aðförin er gerð í, t.d. að þeir sjeu undanþegnir. Öll slík mótmæli verður fógeti að úrskurða, að því leyti sem þess er þörf, til þess að útkljá það, hvort aðför skuli fram fara eða ekki. Ennfremur getur requisitus byggt mótmæli sín á því, að tertius eigi rjett í hlutum þeim, sem taka á. Þá eru mótmæli sem byggjast á því, að breyting hafi orðið á síðan dómur var upp kveðinn, þannig að krafan sje hætt að vera til, t.d. requisitus segist hafa borgað hana. Fógeti verður þá að skera úr því, hvort þessi greiðsla hafi getað útilokað aðför eða ekki. Svo má nefna það tilfelli, að gerðarbeiðandi er dæmdur rjettur, gegn því að hann inni eitthvað af hendi. Þá verður fógeti að úrskurða hvort gerðarbeiðandi hafi eða geti fullnægt skyldu sinni. Ennfremur getur það verið að requisitus þykist hafa gagnkröfu á hendur requirent og þá er spurningin hvernig fer ef gerðarbeiðandi neitar þeirri kröfu. Eftir aðfl. 20. gr. 3° getur dómshafi ekki skorast undan að taka við borgu í kröfum uppá sjálfan hann, er í gjalddaga eru komnar og hann kannast við að rjettar sjeu.

Til þess að skuldajöfnuður verði, þarf krafan því að vera orðin gjaldkræf og requirent að kannast við hana. Ef hann mótmælir henni, jafnvel þó þau mótmæli sjeu á litlum rökum byggð, þá hefir fógeti ekki rjett til að láta þær jafnast. Sje sátt fyrir kröfunni virðist þar í liggja að gerðarbeiðandi hafi kannast við hana, og ætti hann þá ekki að geta skoðið sjer undan skuldajöfnuði. Sama ætti að gilda ef dómur er fyrir kröfunni.

Þá getur það hugsast að requisitus komi fram síðar með mótmæli gegn (kröfunni) aðför, t.d. hann hafi verið fjarstaddur og munir sem eru undanskildir fjárnámi hafi verið teknir. Þá má samkv. 52.gr. taka aðförina upp aftur eftir beiðni requisiti eins. Ef krafan þannig er hætt að vera til eftir að aðförin fór fram, þá má fremja lausnargerð. Loks getur það hugsast að requisitus eða requirent mótmæli vagna þess hvernig hlutunum hefir verið ráðstafað og verður fógeti þá að ráðstafa þeim að nýju.

20. Mótmæli af hálfu tertii. Hann getur byggt mótmæli sín á því að aðförin skerði rjett hans fjárhagslega. Þetta á jafnt við það, hvort fjárnám er gert í hlutum eða rjettindum, sem requisitus á á hendur tertii, þarf tertius ekki altaf að hlíta því. Annað tilfelli er það að tertius hafi gefið requisito hlut, en undanskilið hann fjárnámi. Um þessi tilfelli er áður talað. Áltítt er það, að tertius komi fram með mótmæli gegn fjárnámi vegna þess, að hann eigi hlutinn eða rjett í þeim hlut, sem taka á fjárnámi. Þegar þannig stendur á,

er þýðingarmikið einkum vegna sömnunarinnar, hvort hluturinn er í vörslum requisiti eða tertii. Sje hluturinn í höndum requisiti hefir álit manna heldur gengið í þá átt að ætla að requisitus væri eigandi hans, en það fer auðvitað eftir nánari atvikum. En í þessu tilfelli verður að krefjast annara skilríkja af tertio.

Tertius getur alveg valið á milli hvort hann mætir við aðförina eða eigi. Mæti hann eigi getur hann seinna höfðað mál gegn gerðarbeiðanda prima instantia til að bæta fyrir spjöll þau, er honum hafa verið gerð við aðförina. Ef hann mætir við aðförina, ber þar aftur að skoða hann sem aðila sbr. 40. gr. Ef tertius hefir takmörkuð hlutar-rjettindi requisiti, t.d. veðrjett, þá tálmar það ekki aðförinni, en aðfararhafi verður að standa mað baki tertio. Ef það má telja fullsannað að tertius eigi hlut í vörslum requisiti, er rjett að neita um aðför í honum, en hafi hann aðeins getað fært líkur fyrir eignar-rjettinum sínum má láta dómhafa setja tryggingu. Áður var undan-tekning frá þessum reglum í N.L. 5-8-5 en hún er nú úrelt. Önnur und-antekning er í N.L. 1-22-29. Þar stendur svo: "Ef maður tekur annan í fjárfjelag við sig og eigi er þinglýst hvað hann hafi flutt með sjer í fjelagið, þá má gera fjárnám hjá öðrum í öllu fjelagsfjenu". Á dög-um N.L. voru fjelagsbú mjög algeng og mun reglan aðallega hafa gilt um þau. Nú er vafasamt að hve miklu leyti reglan gildir, en mönnum kemur saman um, að hún gildi hvorki um svokölluð "Interessentselskab" nje fjelagsbú hjóna. Önnur fjelagsbú eru fátíð, praktiskasta tilfellið er að karl og kona ógift búi saman og slengi saman reitum sínum, en dómur er fyrir því að reglan gildir ekki um slík fjelagsbú. En ef fjárnám er gert hjá öðru þeirra, verður hitt að sanna það að það hafi átt muni þá, sem um er að ræða, þegar þau tóku saman. Máské er rjett-ast að álíta greinina fullkomlega úrelta.

Þá er það tilfelli, að hlutur sá, er gera á fjárnám í sje í vörslum tertii, og getur það ýmist verið svo, að hann sje eigandi hlutarins eða requisitus eigi einhvern fjemætan rjett á honum, sem gerðarbeiðandi getur fengið fullnægju í, eða hluturinn er að veði hjá tertio eða tertius hefir enga heimild til hlutarins. Þegar svona stendur á fer málið að vandast, því að fógeti getur ekki skyldað tertius til að vísa á hlutinn, því að aðfl. 36-37.gr. gilda aðeins um requisitus. Fógeti er ekki þær ~~xx~~ að úrskurða um rjett tertii í þessu tilfelli, hann getur aðeins úrskurðað, hvort aðförin eigi fram að fara eða ekki. Þó er máské undantekning frá þessu í N.L. 1-22-28, í því tilfelli er hlutur, sem löghald hefir verið lagt á, hefir verið afhentur, þá má taka hann úr vörslum tertii. Regla þessi er líklega orðin úrelt og þarf sennilega sjerstaka aðfararheimild gegn tertio til að ná mununum. Um rjett tertii að öðru leyti sjá aðfl. 40.gr. og hjer að framan.

Um aðförina sjálfa.

Lögin um aðför gera greinarmun á því að maður er dæmdur eða sátt skyldur til að inna eitthvað annað af hendi en peninga, og á hinn bóginn taka þær undir eitt allar þær aðfararheimildir, þar sem aðal-skyldan gengur út á peningaborgun, sjá aðfl. 11,14,15 og 16. gr. Um aðfararheimild sbr. 10.gr. þar sem aðaláskyldan er annað en peninga-borgun eru ákvæði í II. kap. aðfl. 11-16.gr. Grundvallarregla að-fararlaganna er sú, að hver maður eigi að fullnægja skyldu sinni með því efni sem hún er, en ef það er ómögulegt eða mjög örðugt, þá er hinsvegar reglan sú, að fógæti getur með aðstöð vottanna eða annara tilkvaddra manna metið, hve mikils virði það er gerðarbeiðanda í pen-ingum, að verkið hefði verið unnið. Til þess að fá glegggra yfirlit, er rjett að taka fyrst þau tilfelli að 1) requisitus er skyldur til að framkvæma einhvern verknað og síðar þau, að 2) að requisitus er skyldur til að láta eitthvað ógert og loks þau tilfelli er 3) gerðar-beiðandi öðlast rjett til að framkvæma eitthvað gegn því að greiða requisito þann skaða, er af framkvæmdinni kann að leiða.

1° Requisitus skyldaður til að framkvæma einhvern verknað. Megin-reglan er sú að reyna að láta requisitus framkvæma verknaðinn in na-tura, en sje það eigi unt, er ekki hægt að þröngva honum til þess. Stundum er málinu þó svo varið, að fógæti getur þröngvað manningum til að vinna verkið, eða fógæti eða aðrir geta unnið verkið með sömu verkun og requisitus hafi sjálfur gert það. Reglan er því sú, að þar sem fógæti eða aðrir geta unnið verkið á þennan hátt, þá er sjálfsagt að fara svo að. Lögin nefna sem sjerstök dæmi í þessa átt nokkur til-felli. Fyrst og fremst ef maður er dæmdur til að víkja af fasteign, eða selja dómhafa nokkur umráð hennar, þá skal fógæti ef því verður við komið, bera hann út, aðfl. 12.gr. Aðfararlögin eiga aðeins við út-burð samkvæmt dómi eða annari aðfararheimild.

Í greininni stendur, að þetta skuli gert ef því verður við komið og af því sjest að gert er ráð fyrir að svo geti staðið á, að því verði ekki við komið, t.d. ef requisitus er fluttur af fasteigninni þegar dóminum á að fullnægja. Hinsvegar á ekki að hætta við útburð-inn þó requisitus sýni móðróa, en önnur atvik geta gert útburðinn ómögulegan t.d. kona requisiti liggur á sæng og má þá samkv. aðfl. 11.gr. meta það til peninga, hvað gerðarbeiðanda stóð það á miklu, að hann vjek ekki af eigninni á rjettum tíma. Aðfl. 12. gr. gildir aðeins um fasteignir og talar eigi um hvernig tilkallið er til komið, hvort það er veignarlöga eða ábúðarrjettur, sem leigjandi nýtur.

↓ Tilkallið getur líka verið samkv. aðfl. 21. gr. Ef maður hefir ítak í jörðu, kemur venjulega eigi til mála að nota útburðargerðir gegn eiganda eða ábúanda, en þá mundi fremur vera beitt aðfl. 14-15.gr. Um notkun aðfl. 36-38.gr. verður eigi að tala í þeim tilfellum,

sem 12. gr. talar um.

Aðfl. 13. gr. segir: "Ef maður er með dómi skyldaður til að láta einhvern hlut af hendi á fógeti sömuleiðis að taka hlutinn með valdi eða annars líkri þvingunaraðferð að framkvæma dómsákvæðið". Hjer ræðir aðeins um lausafjármuni og auk þess leiðir það af hlutarins eðli að hlutirnir verða að vera einstaklega ákvæðnir. Meining þessarar greinar er sú, að fógeti getur beinlínis tekið hlutina og afhent hann gerðarbeiðanda og koma því reglurnar í 36-58.gr. hjer til greina. Að þekkja hlutina verður á ábyrgð gerðarbeiðanda. Sje annar hlutur tekinn verður það aðförinni til ógildingar. ✓

Vitanlega er það skilyrði fyrir því að aðförinni verði beitt, að gerðarbeiðandi eigi rjett á að taka hlutinn úr höndum requisiti. Það er því ekki nauðsynlegt að gerðarbeiðandi geri eignartilfall til hlutarins.

Í 14.gr. 1° i.f. er beinlínis gefin heimild til þess að fógeti framkvæmi verkið sjálfst fyrir requisitus. Þar segir: "Sje maður dæmdur til að gefa út eða rita undir skjal nokkurt, getur fógeti gert það með sömu verkun og hefði hann til þess haft umboð hans".

Það verður því í öllum þessum tilfellum er fógeti getur sjálfur unnið verkið, að maður getur farið þessa stuttu og krókalausú leið. En nú er oft að maður er skyldaður til að setja verknað í framkvæmd, sem þannig er lagaður, að fógeti getur hvorki gert hann sjálfur njeð bröngvað requisito til að gera hann. Þá er spurningin: hvernig á að fara að? Stundum er málinu svo varið að requirent getur blátt áfram fengið verkið unnið in natura samkv. aðfl. 14. gr. 1°, þar segir svo: "Ef maður er dæmdur verk aðvinna eða eitthvað slíkt starf af hendi að leysa, getur fógeti löyft dómshafa ef hann fer fram á það og það bykir hægasti og beinasti vegurinn fyrir hann að ná rjetti sínum, að fá aðra til að vinna verkið og því næst heimta af hinum með fjárnámi, það sem hann varð að borga fyrir verkið, eftir reikningi sem fógeti getur samþykkt". Fógeti á að úrskurða hvort þetta ákvæði skuli notað eða farið skuli eftir 11. gr. og meta á hve miklu gerðarbeiðanda stendur það, að verkið sje unnið. Það er auðsætt að ákvæðinu í 14.gr. verður alls ekki komið við, svo sem þegar enginn annar getur unnið verkið en requisitus sjálfur, t.d. þegar um listaverk eða ritstörf er að ræða. Um sum verk er svo háttð, að lögin ákveða vissar skaðabætur, ef þau verða ekki framkvæmd, t.d. hjúalög, setja vissar bætur fyrir það, ef húsbóndi sækir ekki hjú á vissum tíma, eða ef hjú kemur ekki í vist. Sje maður dæmdur til að giftast konu, kemur eigi til mála að nota 14. gr. 1°, heldur verður þá að fara eftir 11. gr. ✓

Þegar búið er að vinna verkið á að taka upp gerðina aftur og á þá fógeti að virða hvers virði verkið er, eða í öllu falli að samþykkja reikninginn og á requisitus þá samkv. 11. gr. að fá að segja álit sitt um hann. Fógeti úrskurðar ef ágreiningur verður. Í 14.gr. 2° er sjerstakt tilfelli tekið: rjettur til þess að aðhafast eitthvað gegn því að greiða tjón það er af verkinu leiðir. Sje manni t.d. heim-

ilað með dómi að gera mannvirki til námugraftar á landi annars manns gegn því að greiða skaðabætur og þær eru óvissar, þá er fógæti skyldaður til að meta þær. Síðan getur hann unnið verkið gegn því að greiða bæturnar. Greiði hann þær ekki, hefir hann ekki rjett til að vinna verkið, en vinni hann það eigi að síður, þá má gera fjárnám fyrir bótunum. 14. gr. 2° talar um það tilfelli að manni hefir verið gert að skyldu með dómi eða sátt að vinna eitthvað verk gegn endurgjaldi, t.d. bóndi hefir tekist á hendur að viðhalda vegi gegn endurgjaldi. Geri hann það eigi má fá hann dæmdan skilorðsbundnum dómi til að framkvæma verkið og síðan nota 14. gr. 1° ef maður þarf. En ef maðurinn býðst til að gera verkið gegn því að fá borgunina fyrirfram, þá skal fógæti úrskurða hve borgunin skuli vera mikil.

Lögin taka sjerstaklega það tilfelli ef manni er boðið að láta eitthvað ógert. Ef nú sá, sem þetta dóomboð hefir verið lagt á, brýtur ekkert á móti því, þá kemur ekki til að aðför verði framin. Til þess kemur fyrst ef hann brýtur á móti banninu. Nú getur maður hugsað sje að í dómnum sjeu skaðabætur ákveðnar og má þá fara eftir þeim, en sje svo eigi, á fógæti að meta skaða þann, er unninn hefir verið með því að dóomboði hefir verið brotið og má svo taka skaðabæturnar fjárnámi. Í öllum þeim tilfellum þar sem maður með dómi eða sátt er skyldaður til að vinna eitthvað, eða láta eitthvað ógert, má í málinu koma fram með varakröfu um skaðabætur og losnar maður þá við að leggja undir fógætann, hvers virði að verkið er unnið eða látið ógert. Eftir 14. gr. virðist þessarar varakröfu ekki þurfa við, enda getur oft verið heppilegra að virða slíkt eftir á. En varakrafan í dómnum eða sáttinni mundi oft verða á þá leið að það væri lagt undir ~~átt~~ óvilhalla menn að meta skaðabæturnar. Verður þá matsgerðin að fara fram á undan fjárnáminu og losnar fógæti þá við að framkvæma virðinguna. Ef requisitus tálmar gerðarbeiðanda að vinna verkið, hlýtur gerðarbeiðandi að geta höfðað mál gegn honum, samkv. 16. gr. því að í dómnum liggur skilorðsbundið bann gegn tálmuninni. En ef nú gerðarbeiðandi getur ekki komið við ráðum þeim, sem honum eru gefin í 11-15.gr. þá gefur 16. gr. honum rjett sem áður var óþekktur. Það er í öllum þeim tilfellum sem requisitus fullnægir ekki dóomboðinu. Dómhafi er ekki útilokaður frá að beita 16. gr. Þótt hann hafi áður reynt að nota 11-15.gr. Skilyrðin til þess að höfða mál samkv. 16. gr. eru þau að dómhafi láti af mótþróa fyrirfarast að fullnægja dómi, er leggur fyrir hann að gera eitthvað, eða af ásettu ráði brýtur á móti dóomboði um að láta eitthvað ógert. Þar sem talað er um mótþróa, er átt við það, að maðurinn hefði getað framkvæmt verkið ef hann hefði viljað, en ef hann framkvæmir ekki & verkið af getuleysi, þá varðar það ekki refsingu. Eigi er hægt að sækja manninn til refsingar, nema hann hafi brotið á móti dóomboðinu af ásettu ráði. Þó að maðurinn hafi verið dæmdur í fangelsi eða sektir fyrir þessar sakir, þá fellur refsingin niður ef hann fullnægir dómnum eða setur tryggingu fyrir fullnægju hans og gildir það líka þó hann sje byrjaður að uttaka refsinguna. Í 16. gr. stendur einnig að mál til refsingar verði höfðað, þó að dómurinn hafi farið fram eftir 11-15. gr. Þ.e. þótt maðurinn hafi

reynt að fá fullnustu á þann hátt, en ekki fengið.

Nú myndi það vera oft, að áður en hegningarmál væri höfðað væri ekki búið að tiltaka skaðabætur eftir 11-15.gr. og er þá við rekstur hegningarmálsins jafnframt hægt að láta ákveða skaðabæturnar og þó að hegningarmálið sje höfðað er ekkert því til fyrirstöðu, að reyna að fá dóminum fullnægt seinna, annað hvort in natura eða fá skaðabætur. Hjer má í einu máli sækja skaðabótakröfuna, sbr. 16. gr. sbr. 11. gr. og ef skaðabæturnar, sem metnar eru í hegningarmálinu eru greiddar, á hegningin sjálfsagt að falla niður, samkv. 16.gr.10. Því næst eru ákvæði í 16. gr. 2° um það, að þegar hegningardómur er fallinn er það skylda lögreglumanns að veita dómhafa fulltingi sitt til að ná rjetti sínum ef hann beiðist þess með því að leita uppi og taka af dómfella þá hluti, sem hann er dæmdur til að láta af hendi, handa honum í því að fremja brot gegn dóminum, ónýta aðgerðir hans, sem koma í bága við rjett dómhafa og því um líkt. Dómhafi þarf því ekki annað þegar dómurinn er fallinn en að snúa sjer beint til lögreglunnar með útskrift af dóminum, krefjast þess að hún taki hlutinn úr vörðslum requisiti o.s.frv. Hjer kemur fram munur, því áður en slíkt hegningarmál er höfðað getur gerðarbeiðandi aðeins leitað til fógétans en hann hefir ekki lögregluvald og er því sú leið miklu seinfarari en að fara til lögreglumanns. Áður en aðfararlögin komu var það að vísu heimilað að bera mann út af jörðu eftir dómi, og taka muni úr vörðslum manns sem beim átti að skila, og líklega var það og leyfilegt að fógæti gæfi sjálfur út afsal, en aðalreglan var, að ef maður var dæmdur til að gera eitthvað, var nauðungarmeðalið dag- og vikusektir. Þýðing þeirra var sú, að ef maðurinn vann ekki verkið eins og hann var skyldaður til, þá máttitaka sektirnar fjárnámi. Þó að svo væri gert, var engan veginn þar með sagt að requisitus losnaði við skylduna. Munurinn er sá, að skaðabæturnar sem fógæti ákveður, koma í staðinn fyrir fullnustu in natura ef eigi var hægt að koma henni fram. Þá er spurningin, hvort aðfl. hafi ekki numið þessa gömlu reglu úr gildi.

Aðfl. tala hvergi um slíkar sektir og segja því hvorki af nje á um það hvort hinar eldri reglur gildi eða ekki. Hinsvegar nema þau þar ekki úr gildi svo að ótvírætt sje og hlýtur því að vera hægt að gera slíkar dómkröfur að maður sje dæmdur að viðlögðum dag- eða vikusektum, enda er það algengt nú. Suma verknaði er ómögulegt eða illfært að meta til peninga og því óþægilegt þegar um þá er að ræða að fara eftir reglunum í 11-15.gr. Sem dæmi slíks má nefnda að maður er dæmdur til að gera reikningsskil. Þegar því maður hefir verið dæmdur til að vinna eitthvert verk að viðlögðum sektum, en gerir það ekki, þá má gera fjárnám fyrir sektunum, en þar með er ekki sagt að dómhafi hafi ~~nað~~ náð rjetti sínum, og sýnist hann því geta farið eftir reglunum í 11-16.gr.

Það er algerlega bannað í 18. gr. að setja mann í skuldafangelsi. Fangelsi samkv. 16.gr. er tilhegningar og líkt er að segja um tilfelli það sem ræðir um í 37.gr. 2°. Þar er fangelsið aðeins nauðungarmeðal til að fá manninn til að láta í tje skýrslur um hvað hann eigi til.

Bannið í 18. gr. nær til allrar aðfarar, bæði þeirrar sem gerð er eftir II.kap. og þeirrar sem gerð er eftir III.kap. aðfl.

Hinsvegar er kanske spurning hvernig fara ætti að, þegar meður er dæmdur að viðlögðum sektum til að vinna eitthvert verk, en fje finst ekki upp í sektina. Bannið í 18.gr. virðist líka ná til þessa tilfellis enda mundi líklega hægt að neta af öðrum ástæðum skuldafang- elsi hjer. Í þessu tilfelli er þrautaráðið að gera manninn gjaldþrota. Áður mátti samkv. N.L.1-22-35, 45 ofl. dæma og setja mann í fangelsi ef skuldin var eigi greidd og helst sú regla á þappírnum fram til 1887. Samt lætur 18.gr.3° haldast hinar sjerstöku þvingunarreglur sem giltu um heimtu framfærslueyris með barni eða konu, sem yfirgæfin er af manni sínum eða skilin að borði og sang. Um menn sem voru skildir við konur sínar fullum lögskilnaði og höfðu lofað þeim framfærslu- eyri, giltu ~~engar~~ sjerstakar þvingunarreglur. Þessar þvingunarreglur voru fangelsi upp á vatn og brauð, en þær eru nú numdar ur lögum með fátækralögum nr. 44, 10.nóv.1905 79.gr. Í stað þess er sett sú regla, að setja má hlutaðeigandi mann til vinnu samkv. fátækral.58.gr og ef hann þrjóskest við að vinna, þá má beita fangelsi 59-60.gr. Þetta gildir um meðlag samkv. 2-5.gr. en fyrir meðlaginu verður að vera yfirvaldsúrskurður uppkveðinn samkv. 29.gr. og verður hann að vera birtur mannum áður.

11. gr.

Fjárnám til fullnustu peningadómi.

Undir slíkt fjárnám falla ekki aðeins þeir dómur þar sem aðal- eða varakrafan er peningakrafa heldur og þar sem skyldunni hefir ver- ið breytt í peningaskyldu samkv. II. kap. aðfl. Hinsvegar gildir þessi regla ekki um aðför eftir sakamálsdómi og ekki heldur sektadómi í einkamáli samkv. 18. gr. Hinsvegar gilda þær um þvingunarsektir því að þær eru ekki refsingarsektir.

Hjer verður fyrst talað um fjárnám í lausafjármunum.

Meginreglan er samkv. 19. gr. sú, að "eigi skal fjárnámi taka meira en það, sem eftir virðingu vottenna nægir til þess að fullnægja dóminum og fyrir því er dómhafi krefst og fógæti metur að ganga muni til lögboðinna eða annara nauðsynlegra rjettargjalda og kostnaðar, svo og við flutning á munum, geymslu þeirra til uppboðs, m.fl." Þó- geti verður að ætla á um allan kostnað. Til þess að tryggja að eigi sje tekið meira en nauðsynlegt er, er það regla samkv. 23. gr. sbr. 2. að fógætar~~gjættar~~vottarnir eigi að vinna eið áður en þeir leggja verð á munina og eiga þeir að taka tillit til þess hvað munirnir mundu seljast á venjulegu uppboði, að fráðregnum uppboðs og innheimtu- kostnaði. En þess ber að gæta við virðinguna, að ef lögbönd hvíla á mununum, verður að draga frá það sem þeim nemur sbr. 19. gr. i.f., 20. 2°. Stundum komur ekki að því að virðingu þurfi að leggja á þ.e. í tilfelli því sem ræðir um í 20. gr. 3° að reiðupeningar finnast hjá

requisito, þá borgar fógæti þá uppi skuldina og er sú borgun jafngilt og requisitus hefði sjálfur borgað af fúsum vilja. Slíkt hið sama er að segja um það, að requisitus hefir þannig lagaðar kröfur á hendur gerðarbeiðanda, sem ræðir um í 20. gr. 3°.

Þvínæst er sú regla að dómfældi eða sá, sem viðstaddur er fyrir hans hönd hefir átt rjett á að segja til þeirra manna er hefir átt að taka fjárnámi og getur dómhafi ekki haft á móti því ef hlutirnir eru að mati fógætavottanna hæfileg trygging fyrir skuldinni 24. gr. 1°. Þessi regla veitir requisito aðeins rjett til þess, en eigi er honum það nein skylda. Stundum væri það athugavert að láta requisitus hafa ótakmarkaðan rjett til að ákveða hvaða munir skuli fjárnámi taka, því að hann gæti þá oft tafið það að dómhafi fengið fullnægju sína, t.d. með því að benda á muni, sem erfitt er að selja. Er ~~því~~ því í 24. gr. 2° gerðar undantekningar frá 24. gr. 1°. Fyrst og fremst þarf dómhafi ekki að setta sig við það, að fasteign sje tekin ef til eru lausafjármunir eða kröfur. Kemur það af því að oftast eru lögbönd á fasteigninni og auk þess tekur nauðungaruppbót á fasteign lengri tíma, en á lausafje og líka er erfiðara að fá kaupanda að fasteign. Þvínæst þarf gerðarbeiðandi ekki að setta sig við að fjárnám sje gert í lausafjármunum, sem erfitt ~~xx~~ væri að geyma eða hætt væri við að ilt væri að selja, nje heldur í körfum, sem álíta má umbrættar eða óvissar og loks ekki í munum, sem aðrir, er hann yrði að standa að baki hafa rjett yfir, alt svo framarlega að aðrir munir sjeu til. Ef requisitus er ekki viðstaddur eða neinn fyrir hans hönd, sem vill eða getur bent á munina, sbr. 34. gr., kemur reglan í 24. gr. eigi til greina, þá getur gerðarbeiðandi sjálfur leitað að mununum og látið taka þá fjárnámi.

Þá hafa aðfl. lögleitt nýja skyldu, eða í öllu falli vafasama áður, þ.e. að requisitus er skyldur til að ljúka upp húsum og hirslum að boði fógæta ef dómhafi fer fram á það, svo að sjeð verði, hvort þar sjeu geymdir munir sem gert verði fjárnám í 36. gr. Þessi skylda byrjar fyrst þegar ekki finnst nógir munir til fjárnáms og liggur það undir úrskurði fógæta, hve langt hún nái, en ef requisitus skorast undan eða er ekki viðstaddur þá má samkv. 36. gr. sprengja upp hurðir og lása. Líka má fógæti ef með þarf láta leita á dómfælda sjálfum ef ástæða er til að halda að hann hafi geymda á sjer fjármuni. Á þinginu 1887 urðuz allmiklar umræður um þetta ætriði, sjerstaklega bótti hart að láta regluna gilda líka um kvenfólk, en enginn vafi mun vera á því að hún gildir ~~jafn~~ bæði um karla og konur. Í 36. gr. i.f. er því bætt við að þessi leið skuli ætið byggð á rökstuddum úrskurði. Ákvæði 44. gr. eiga við um úrskurðinn, þ.e. hann á að bóka orðrjettan í fógætabókina. Þetta þrotaráð á fógæti fyrst að reyna ef engir munir finnast á annan hátt. Svo er ákvæðið í 37. gr. Þar segir svo: "Skyldur er skuldunautur ef skorað er á hann við aðförina, að segja rjett og sett til um það, hvort hann eigi til tryggingar og lúkningar skuld sinni og láta að öðru leyti í tje allar þar upplýsingar er nauðsynlegar eru og að þessu lúta". Þessi skylda dómfælda hefst fyrst þegar á hann er ~~xx~~ skorað. Þangað til þarf hann ekki einu sinni að gefa sig fram. Sje skuldunautur ekki viðstaddur, getur aðferarbeiðandi fengið

gerðinni frestað og skuldunaut boðaðan á mót með sjer með fyrirvara, sem fógæti tiltekur. Þetta mót getur aðfararbeiðandi krafist að haldið verði á skrifstofu fógæta. Í 36. gr. er ekki talað um að fresta aðförinni, enda má þar þeita valdi til að brjóta upp hirslur og hús, en til þess að fá upplýsingar, sem requisitus einn getur gefið, dugir ekki valdið eitt og er þá eina ráðið að fara eins og 37. gr. segir. En til þess valds þarf ekki að taka ef nóg fje finst við aðförina. Í 37. gr. 2° er regla um það hvað gera skuli ef skuldunautur brjóskast við að gefa skýrslu eða mætir ekki á fundinum. Þá^a aðfararbeiðandi heiming á að hann sje settur í einfalt fangelsi og hafður þar þertil hann uppfyllir skyldu þessa, þó aldrei lengur en 6 mánuði. Fangelsi þetta er ekki að skoða sem refsingu heldur sem nauðungarráð til að fá manninn til að segja satt og rjett frá högum sínum. Samskonar ákvæði er í gjaldþrotalögunum 13. apríl 1894 og fátl.nr.44,10. nóvember 1905. Í 37.gr. 2° (hver gjalda eigi) stendur ekkert um það hver gjalda eigi kostnaðinn við fangelsisvistina, hvort eigi að greiða hann af almannafje, fje requisiti, eða ef til vill fje gerðarbeiðanda. Í gjaldþrl. 11.gr. eru samskonar ákvæði um að skuldunaut megi setja í einfalt fangelsi ef hann brjóskast við að láta í tje skýrslu um hag búans. Þar er sagt að kostnaðinn skuli greiða "sem annan sakamálskostnað". Þetta er gott dæmi um vitlaust orðalag og býðir "annan" = "á sama hátt". Þegar borið er saman 11. gr. í gjaldþrl. og 37.gr. í aðfl., sýnist enginn vafi á að kostnaður við fangelsi ~~getur~~ samkv.37. gr. á að greiðast sem sakamálskostnaður, þ.e. af almannafje. Til þess er full analogisk heimild.

Loks er í 38.gr. það ákvæði, að ef skuldunautur meðan á aðför stendur, eða um það leyti, sem hann hlaut að sjá hana fyrir, hefst eitthvað það að af eigingirni til þess að firra lánardrottinn sinn borgun, er miðar til þess að koma lögmætum eignum sínum eða kröfum undan fjárnámi, þá varðar það hegningu eftir 462.gr. Hgl. Hjer er ekki ástæða til að fara nákvæmt út í hvæð í greininni liggur enda á það heima í hinum speciella hluta hegningarrjettarins. Ef requisitus eigi er viðstaddur og eigi þykir heldur ástæða til að þeita 36.og 37. gr. af því að þess þarf eigi, þá er reglan enn sem fyr sú, að gerðarbeiðandi bendir sjálfur á þá muni er hann vill láta taka fjárnámi. Auðvitað er hann bundinn við ákvæði þau, er getur um í 6.gr.hjer að framan, en auk þeirra ákvæða er í 25.gr. 2° gerð undantekning frá þessu. Þar segir að fógæti skuli gæta þess, að þeir munir sjeu fyrst teknir, sem dómfeldi má helst án vera. Þetta ákvæði takmarkast að vísu við 24.gr.2° þar sem sagt er, að gerðarbeiðandi þurfi eigi að sætta sig við, að fjárnámi sjeu teknir munir, sem ilt er að selja eða geyma. En jafnan þer að gæta þess, að fjárnámið sje ekki gert requisito þyngra en nauðsyn krefur. Hvaða muni hann sist megi missa, fer auðvitað eftir stöðu mannsins og er það sem 25.gr.2° telur, aðeins dæmi. Loks er í 25.gr.3° svofellt ákvæði:

"Ef taka skal fjárnámi, hey, áburð, eldsneyti eða byggingarefni

og svo er ástatt sem segir í 9.gr. L.12.jan.1884; þá skal fara eftir fyrirbællum þessarar greinar". Hjer er aðeins átt við það tilfelli, að jörð er í byggingu og leiguliði hafi aflað heys o.s.frv. á landi jarðarinnar, þá má að visu taka það fjárnámi, en löggjöfin telur það óheppilegt að slíkir munir sjeu teknir frá jörðinni. Samkv. 9.gr. á leiguliði þegar hann fer frá jörðinni að bjóða lánardrottni eða hinum nýja leiguliða það fyrst og má hann ekki flytja það burt fyrir þeir eru gengnir frá sanngjörnu tilboði.

Þegar slíkir munir eru teknir fjárnámi, verður þá fyrst að bjóða þá aðflytjandi leiguliða eða landsdrottinn samkv. 25.gr. 3°. M.ö.o. eigi virðist mega setja þá á uppboð fyrir en báðir eru gengnir frá. Reglan gildir analogískt ef leiguliði verður gjaldbrota.

Þessi regla um ábendingarrjett og ákvæði 36-38.gr. gilda bæði þegar fjárnám er gert í fasteignum og lausafje.

12. gr.

Aðför í kröfum og öðrum rjettindum.

Í 20.gr. 1° er talað um að taka fjárnámi skuld, sem dómfeldi á hjá öðrum, eða fógæti tekur ráð rjettindanna og latur aðra hafa þau. 21-22.gr. tala líka um fjárnám í arði og leigu af fasteignum. Hjer ræðir um það, hvernig slíkt fjárnám eigi að gera og er þá rjett að greina á milli kröfurjettinda og annara rjettinda. Þegar skuldakröfum eru teknar fjárnámi, verður að gera greinarmun á skuldabrfjefkröfum og öðrum skuldakröfum. 48.gr. talar um það ef skuldabrfjef er tekið fjárnámi, en ljóst er það að þar er átt við alla pappíra, sem skulda-brjefsreglurnar gilda um (negotiabla pappírað). Meginreglan um skulda-brjef, sem kemur fram í ts. 9.febr. 1798 og veðl. 4.nóv.1887, er staðfest með aðfl. 48.gr. Þar er sagt, að ef skuldabrfjef eru tekin fjárnámi, þá skal á þau rita um fjárnámið, ella hefir það ekki gildi gegn þeim, er síðar fær þau til eignar eða að veði og eigi vissu um fjárnámið eða skuldunaut sjálfum, er án þess að vita um fjárnámið, hefir greitt skuldina til þess, sem fjárnámið var gert hjá, gegn kvittun hans á sjálft brjefið, eða afhendingu þess. M.ö.o. áritunin er nauðsynleg 1° til að tryggja rjett gerðarbeiðanda gagnvart þeim, er síðar fær brjefið samkv. samningi og 2° til þess að tryggja rjett hans gegn skuldunaut brjefsins, því ef hann borgar requisito skuldabrfjefsupphæðina gegn kvittun hans á brjefið sjálft, þá getur gerðarbeiðandi ekkert haft við því að segja gagnvart honum. Greiðsla hans er lögleg úr því hann greiðir in bona fide gegn kvittun. Í 48.gr. er talað um það eitt að skuldunautur borgi af brjefinu, en ákvæðið á líka analogískt við það að skuldiðsje borguð upp, enda styðst það við orðalagið síðar í greininni, þar sem talað er um afhendingu brjefsins til skuldunauts, því hann á ekki heimting á afhending nema gegn fullri borgun. Í 48.gr. 1° er dæmi upp á extinctivan veðrjett og eignarrjett að brjefinu og jafnframt upp á mótmælatap út af greiðslu skuldarinnar.

Aftur er áritun ekki nauðsynleg gagnvart öðrum skuldheimtumönnum requisiti og gildir þar um hið sama og um þinglestur fjárnáms í fasteign samkv. 46. gr. Því er það, að þó fjárnám hafi átt sjer stað og annar maður kemur og gerir fjárnám í brjefinu, þá útrýmis hann ekki rjetti hins fyrrar gerðarbeiðanda. Sama gildir líka ef requisitus x verður gjeldbrota. En þegar fjárnámi eru teknar kröfur, sem eru annarar tegundar, en kröfur samkv. viðskiftaskjali, þá segir 48.gr. 2° að skuldunaut skuli skýrt frá fjárnáminu. Þetta er í samræmi við alm. reglur um framsal kröfurjettinda, því hafi skuldunaut ekki verið skýrt frá fjárnáminu, losnar hann eð hann brogar hinum upprunalega kröfueiganda, þ.e. requisitö. Þessarar tilkynningar þarf ekki þegar skulda-brjef eru tekin fjárnámi, því að þá kemur áritun á brjefið í hennar stað. En að því er snertir rentur ~~af~~ skuldabrjefi, þarf tilkynningar því þar nægir laus kvittun 48.gr. i.f.

Því næst kemur fjárnám í öðrum rjettindum en hreinum kröfurjettindum. Þar frá verða þó undanskilin þau rjettindi sem undanskilin eru í 21.gr. þ.e. þegar ~~rjettindi~~ requisitus sjálfur er eigandi fasteignar en hefir leigt hana öðrum. Hjer verður líka slept þeim rjettindum, sem ræðir um í 22.gr. Hjer verður jafnan að samanbera reglur þær, er ræða um rjettindi undanþegin fjárnámi og taldar eru í 6.gr. hjer að framan. Yfirleitt þegar kröfur eru teknar fjárnámi, segir svo í 23.gr. að virðingar engar skuli á leggja, en fara eftir álitum hve mikið skuli fjárnámi taka. Meiningin er eigi sú, að taka eigi fjárnámi kröfur og rjettindi alveg af handahófi, heldur á að áætla að því er hægt er, hvers virði kröfurnar sjeu. Ýms einkarjettindi er oft ómögllegt að leggja verð á, og í þeim efnum verður auðvitað talsvert af handahófi.

13. gr.

Aðför í fasteignum.

Fyrsta og vanalegasta tilfellið er að fjárnám sje gert í fasteigninni sjálfri eins og hún leggur sig og á þá að virða hana og fara eftir 19.gr. Sjerstaklega er það praktískt þegar um fjárnám í fasteign er að ræða, að draga frá veðbönd er á þeim liggja. Þá er það tilfelli að requisitus á fasteign og hefir tekjur, t.d. leigir hana út. Um það ræðir 21.gr. og er þar eiginlega talað um fjárnám í rjettindum, en þau rjettindi eru afleiðing af því, að requisitus hefir eignarrjett yfir fasteigninni. Fyrir 1887 var eigi í okkar löggjöf ákveðin heimild fyrir því, að taka slík rjettindi fjárnámi sjerstaklega, en gefið er, að slíkt er báðum aðilum oft hagkvæmt. Ef skuldin er lítil en requisitus á stóra fasteign, eru tvær leiðir. Önnur sú að taka fasteignina sjálfa og setja á nauðungaruppbóði en hin að taka að fasteignarinnar um ákveðinn tíma. Til hins síðara gefur 21.gr. fullkomna heimild. Það sem gerði varhugaverðara að leyfa slíka aðför áður, var að þá vantaði reglur um reikningsskil af hendi gerðarbeiðanda, eða þess, er fór með fasteignina. Loks er þriðja tilfellið og stendur það í nánú sambandi við þetta og ræðir 22.gr. um það. Þar er

átt við að requisitus sje leigutaki, en á 21.gr. er átt við að hann sje leigusali. Nú getur verið að hann búi t.d. í húsi, getur þá verið spurning hvort kasta megi honum út og setja annan í hans stað. Þetta má því aðeins gera, að það komi ekki í bága við rjett eiganda, en svo mun oftast vera og er þá tilfellið ópraktískt. En þar sem því verður við komið, má framkvæma það.

Um innheimtu og meðferð þeirra tekna, sem gerðarbeiðandi fær við slíkt fjárnám ræðir 26. gr.

14. gr. *470*

Um býðing að=farar yfirleitt.

Þegar um aðför er að ræða eftir 2. kap. aðfl. er litlu að bæta við það sem áður er sagt, því að ef verkið er unnið o.s.frv. er gerðarbeiðandi búinn að fá fullnægju. Aðförin sjálf veitir honum hana. En þegar metið er til peninga eftir kap. 2, hvers virði gerðarbeiðanda er það, að verkið er ekki unnið o.s.frv., kemur fram aðför eins og eftir vanalegum peningadómi. Hjer ræðir því aðeins um aðför þar, sem aðalgreiðslan er eða hefir verið breytt í peningagreiðslu, samkv. kap. 2. Fyrst er þess að gæta, að aðförin sem slík, hefir sjaldan þá býðingu að svifta requisitus þeim verðmatum er fjárnámi hafa verið tekin. Hann heldur áfram að vera eigandi og gerðarbeiðandi fær ekki beinlínis fullnægju sína með aðförinni. Það er fyrst eftir að hann er búinn að láta setja munina á uppboði, að hann fær fullnægju. Aðalreglan er að fjárnám þarf til að fá slíkt uppboð. Milli fjárnáms og uppboð er enginn frestur settur í lögum og er því gerðarbeiðanda í sjálfsvöld sett, hve langan tíma hann lætur líða á milli. Stundum vill svo vel til að uppboð þarf ekki að halda, því að gerðarbeiðandi fær alt sem hann á rjett á að fá við aðförina sjálfa, eða þess þarf ekki eftir eðli málsins. Er það í þessum tilfellum:

19. Ef reiðupeningar finnast meðal eigna requisiti á að borga gerðarbeiðanda þá upp í skuldina skv. aðfl. 20.gr. 30. Fógoti á að geta þess í bókinni, að peningar hafi fundist og verið borgaðir requisit. Finnist ekki nógir peningar verður að gera fjárnám eftir vanalegum reglum til tryggingar afganginum.

20. Ef requisitus hefir gildar gagnkröfur á hendur gerðarbeiðanda sbr. 20.gr. 40. Áður er talað um hvenær skilyrði sjeu til að koma fram með slíkar gagnkröfur við aðför.

30. Hugsanlegt er að requisitus greiði við aðförina það, sem honum ber skylda til. Þá verður engin aðför og því síður uppboð.

40. Ef tekin eru fjárnámi rjettindi í fasteign, t.d. leigurjettindi, samkv. 21-22.gr. sbr. 26.gr. kemur eigi til að uppboð þurfi að fara fram ef arður sá, sem rjettindin gefa samkv. 26.gr. hrekkur upp í skuldina.

59/ Ef kröfurjettindi eru tekin fjárnámi fer það eftir atvikum, hvort þau eru seld á uppboði eða ekki, því vel getur verið að debitor greiði kröfurnar í peningum. Ennfremur geta aðilar komið sjer saman um það, að gerðarbeiðanda, eða einhverjum öðrum sje falið að heimta kröfurnar inn sbr. Skl. 28.gr. og verður þá ekkert úr uppboði, enda er þess eigi þörf.

Þá er talað um fyrstu aðalþýðingu aðfarar, sem sje þá, að hina fjármunalegnumdu muni má selja á uppboði og leita fullnusut í andvirði þeirra. En þá er mest önnur aðalþýðing aðfarar, sem sje tryggingin, sem hún veitir gerðarbeiðanda. Requisitus er framvegis eigandi hinna fjármundu muna, en alment er álitíð að gerðarbeiðandi hafi veð í þeim (aðfararveð) og njóti slíkra rjettinda, sem veðhafa alment njóta. Þar sem nú gerðarbeiðandi er veðhafi, verður hann að sætta sig við að þeir gangi fyrir honum, er áður hafa fengið veð í sömu hlutunum og sjest það af aðfl. 19. og 24. gr. Reglan prior tempore potior jure gildir því um þetta efni. Hinsvegar er hann ekki bundinn við þær ráðstafanir requisiti er framfara eftir aðförina, t.d. veðsetningar, gjaldbrot o.s.frv. sbr. aðfl. 20.gr. 2°, Skl. 34.gr. Gjaldbrl. 25.gr. Af þessu leiðir það og að ekki er hægt að gera aðför í búíð, sem tekið er til skifta, sem gjaldbrota eða skuldafrágöngubú sbr. Skl. 34.gr. og hið sama gildir um ítök, kvaðir og leigurjettindi yfir hinum fjármundu munum. Hinsvegar gildir sú regla, að löghald fellur niður ef requisitus verður gjaldbrota, og gildir löghald heldur ekki gagnvart þeim, er síðar leita fjárnáms í hinum kyrsettu munum sbr. Skl. 34.gr. Eftir að fjárnám löglega hefir farið fram má hvorki requisitus nje erfingjar hans, selja eða ráðstafa hinum fjármundu munum þannig að það komi í bága við rjett fjárnámshafa. Ljós og skýr heimild fyrir þessu er í aðfl. 50.gr. 1°.

Til þess að gerðarbeiðandi fái þennan rjett óskertan nægir fjárnámið sjálft að því er lausafje snertir, að undanskildum skipum, sem þinglýsa þarf heimild að samkv. L. nr. 20, 1907. Að því er snertir lausafje, er ekki einu sinni nauðsynlegt að munurinn sjeu fengnir gerðarbeiðanda til geymslu. Sjest það af 46,47,49,50. gr. því þau ákvæði sýna, að vörslutaka gerðarbeiðanda er ekki nauðsynleg til þess að hann fái þennan rjett.

En að því er snertir skuldabryf og önnur viðskiftabryf er nauðsynlegt samkv. 48.gr. að fjárnámið sje ritað á þau, til þess að tryggja rjett fjárnámshafa gagnvart þeim, er síðar kynnu að fá þau í viðskiftaskyni. Eigi er þetta svo að skilja, sem veðrjetturinn sje eigi stofnaður ef út af þessu er brugðið, heldur er það aðeins gert til tryggingar. Hinsvegar er áritun óbörf gagnvart skuldeimtumönnum requisiti. Þegar um munnlegar kröfur er að ræða og eins til að útiloka að debitor greiði requisito vexti af skuldinni, þarf að gefa honum tilkynningu samkv. 48.gr.f. Sje þetta tvent vanrækt, geta bona fide kaupendur requisiti extingverað rjett fjárnámshafa og bona fide debitorar hans losað sig frá skyldunni með því að borga honum og fjár-

námið á þennan hátt orðið þýðingarlaust.

Þegar teknar eru fjárnámi fasteignir og skip, sbr. L. 56 1914þ 5. sbr. 7. gr. þarf að þinglýsa fjárnámsgerðinni eigi hún að hafa gildi gagnvart þeim, er síðar með löglegum samningi kynni að fá rjett yfir fasteigninni. Þinglýsingin hefir einnig hjer aðins þýðingu gagnvart kaupunautum requisiti, en er þýðingarlaus gagnvart kreditorum hans. Hjer er því við að bæta, að ef tekin eru fjárnámi takmörkuð hlutarjettindi í fasteignum, er vafalaust nauðsynlegt gaganvart kaupunautum requisiti að þinglesa slíku fjárnámi, því að sje t.d. ítak þinglesió, hefir requisitus lagimatio til að ráða yðir því framvegis, sje fjárnáminu ekki þinglýst. Þinglýsing aðfarar fer fram eftir sömu reglum og gilda um þinglýsingu veðsetningar í fasteign. Á hún að fara fram við forum rei sitae og þegar um skip er að ræða, þar sem það er skrásett. En þess þer að gæta, að ef gerðarbeiðandi hefir áður fengið þinglesinn rjett yfir fasteigninni, t.d. veðrjett, og gerir fjárnám eftir honum, þá er þinglýsing á aðförinni eftir honum venuloga ónauðsynleg, því að requisitus getur þá ekki ráðstafað fasteigninni, nema með því að taka tillit til hins þinglesna veðrjettar.

Þá eru nokkrar undantekningar frá þeirri reglu, að fjárnám standi í gildi, þó requisitus verði gjaldbrota, m.ö.o. stundum ónýtir eftirfarandi gjaldbrot fjárnámið. Aðaltilfellið er Gjaldbrl. 25. gr. Það gildir þó aðeins um fjárnám til sölu við uppboð, en ekki um fjárnám til eignar (t.d. í peningum). Ef slíkt fjárnám hefir farið fram eftir sætt um borgun skuldar, og skuldunautur hefir göngið að sættinni á síðustu 8 vikum áður en gjaldbrotaskiftin byrjuðu, eða fjárnámið er gert, samkv. dómi í máli, sem höfðað hefir verið innan þess tímabils, þá falla í burtu sjerrjettindi þau í búinu, sem af fjárnámi leiða, nema sannað verði að skuldunautur hafi enn átt fyrir skulðum, þegar sættin var gerð eða málið var tekið fyrir, eða álitá verður eftir atvikum öllum, að skuldheimtumanni hafi verið ókunnugt um gjaldbrot skuldunauts. Hjer undir fellur eigi lögtak eða fjárnám samkv. L. 16. des. 1885 15. gr. nje fjárnám samkv. yfirvaldsúrskurði þar sem engin sætt liggur til grundvallar. Þess er krafist að sætt hafi verið gerð síðustu 8 vikurnar fyrir byrjun gjaldbrotsins. Um það hvenær gjaldbrot byrji er nóg að vísa til Gjbl. 8. gr. Að því er mál snertir á það að vera höfðað innan þessara 8 vikna. En málshöfðun er það að gefa út stefnu, og sje hún gefin út lengri tíma en 8 vikum áður en gjaldbrotin byrjuðu, gildir 25. gr. ekki. Skilyrði eru ennfremur að fjárnámshafi geti eigi sannað að requisitus hafi ekki átt fyrir skulðum þegar málið var tekið fyrir, þingfest. Lögin gera með öðrum orðum ráð fyrir að requisitus hafi þá verið orðinn gjaldbrota, en verði hið gagnstæða sannað verður eigi hægt að ónýta rjett fjárnámshafa samkv. aðförinni.

Með tilliti til útreiknings 8 vikna tímans, er tekið tillit til þess, nær stefna var gefin út, en er dæma á um fjárhag mannsins, er tekið tillit til hvernig hann var þegar málið var þingfest. Ekki er heldur hægt að ónýta aðförina ef ætla má að gerðarbeiðanda hafi ekki

verið kunnugt um gjaldbrot requisiti. Svo er annað tilfelli í L. 4/11 1887 50.gr. 2°. Þar stendur að sá er fengið hefir lausa aura að fjárnámi missir fjárnámsrjett gegn lánardrottnum skuldunauts, ef munirnir hafa haldist í vörslum skuldunauts og hann verður gjaldbrota eða skuldheimtumenn hans, ef fjárnámshafi, hefir ekki innan 12 vikna frá því að fjárnámserð var lokið, komið fram nauðungaruppboði, eða hann með nýrri aðför hefir komið bein úr höndum skuldunauts. Regla þessi gildir aðeins um lausafje og gæti verið vafasamt hvort hún á við skip sem falla undir siglingalögin. Í 5.gr. segir að um þýðing og gildi veðrjettar í skipum fari eftir alm. reglum um veð í fasteign og sýnist því reglan í L.1887 50.gr. 2° ekki geta átt við skip sem falla undir siglingalögin. Þar sem sagt er að gerðarbeiðandi þurfi að hafa komið fram nauðungaruppboði, er þar með meint að uppboðið þurfi að hafa farið fram áður en requisitus verður gjaldbrota, Gjbrl. 7.gr. Sama er að segja ef gerðarbeiðandi þarf að fá nýja aðför til að koma fjenu úr höndum requisiti þá nægir ekki að hann hafi beðið fógeta um aðförina, heldur verður hún að hafa farið fram. Frá þessari reglu í 50.gr. 2° er gerð undantekning þegar eigi standa lög til að fje sje tekið úr vörðslum requisiti þegar rjettur annara er því til fyrirstöðu, t.d. eldri höft, sem liggja á hlutum. Sá, sem fengið hefir sjálfsvörsluveð í munum requisiti, er eigi skyldur að hlíta því að munirnir skifti um vörslu og verður gerðarbeiðanda þá eigi um kent þó munirnir haldist framvegis í vörslu requisiti. Önnur undantekning er gerð í 50.gr. 2° sem sje þegar gerðarbeiðanda hefir verið varnað sölunnar með áfryjun. Það er vitanlega rjett að áfryjun varnar nauðungaruppboði en þetta skiftir ekki máli hjer, því að gerðarbeiðandi getur þrátt fyrir áfryjunina fengið aðförina tekna upp að nýju til að koma mununum úr vörslu requisiti. Ákvæði 50.gr. i.f. er því alveg villandi. Þá er þýðing aðfarar að því er snertir notkun og umráð hinna fjárnumdu muna.

Ef fasteign er tekin fjárnámi án þess að fjárnám sje gert í arði hennar og tekjum, heldur hún áfram að vera í vörðlum requisiti þangað til nauðungaruppboðið fer fram.

(Ef fjárnám er í arði og tekjum fasteignar þá ályktar maður e contrario að taka megi eignina strax úr vörslum requisiti). En undantekning er gerð frá þessu því að ef svo reynist að fasteignin spillist eða rýrnar af völdum requisiti, má fógeti taka af honum umráð hennar og fá öðrum í hendur. Heimild til þess er í aðfl. 46.1^o. Þegar því slíkt hefir komið fram eftir á þarf að taka upp gerðina að nýju samkv. 51.gr. og getur fógeti þá borið manninn út ef hann finnur ástæðu til þess. Ef fjárnám aftur á móti er gert í arði og tekjum fasteignar, hvort sem það er eftir L.4.nóv.1887, 22.gr. eða 21.gr. er það ekki einu sinni nauðsynlegt að uppboð sje haldið, því þó þá á gerðarbeiðandi að fá fullnustu af arði og tekjum eignarinnar. Reglurnar um það hvernig þá skuli fara að enú L.1887 26.gr. Það er nokkurnveginna auðsætt að þegar aðför er gerð eftir 21-22.gr. á að svifta requisitisu umráðum eignarinnar, því að í 26. gr. stendur, að fógeti skuli selja eignina öðrum í hendur til forráða og bjóða leiguliða að greiða

honum afgjöld. Þessi forráðamaður á að sjá um að eigninni sje haldið í leigufæru standi og á hann að leigja hana út og innheimta gjöld og leigur eftir hana. Ennfremur segir að fógeti skuli gera þær þvingunarráðstafanir, sem þurfa þykir til að arður og tekjur eignarinnar komi dómhafa að fullum notum og er því heimild ef þarf að bera requisitus útaf eigninni, ef hann er þar sjálfur og vill ekki fara góðfúslega. Forráðamaður fasteignarinnar á að gera fógeta reikningsskil fyrir gjöldum og tekjum hennar og því sem afgangs er, á hann að skila fógeta. Þóknun getur hann fengið fyrir starfa sinn. Hann á ekki að greiða netto-arð fasteignarinnar dómhafa, heldur fógeta er síðar greiðir dómhafa og þegar nóg er komið til að greiða skuldina með vöxtum og áföllnum kostnaði, getur requisitus aftur fengið eignina til umráða. Fyrir 1887 var vafasamt hvort fara mátti að eins og nú má, samkv. 26. gr. sbr. 21-22. gr. Þá vantaði allar reglur um reikningsskilin af hendi fjárráðamanns þess, er með eignina fór og gat fógeti ekki kræfið hann um þau. Nú er bætt úr þessu með 26. gr. 4°. Samkv. henni er forráðamaðurinn skyldur að fara eftir boði fógeta, og þykir requisitus eignin vera óþarflega lengi í vörslum hans, getur hann snúið sjer til fógeta og fengið gerðina tekna upp að nýju og úrskurðar þá fógeti nær hann skuli skila eigninni. Ef forráðamaður vîkur ekki af eigninni þegar skuldin er borguð, má fógeti bera hann út samkv. N.L.6-14-6.

Þá er loks það tilfelli, ef fjárnám er gert í lausafje og þá er rjett að greina á milli hvort hluturinn er í vörslum requisiti eða tertii. Vitanlega má gera fjárnám í hlut sem requisitus á og er í vörslum tertii, og sje það gert og hafi tertius rjett á því að hafa hlutinn framvegis í vörslum sínum á fógeti ef requisitus óskar þess, að tilkynna tertio fjárnámið og að requisitus hafi ekki rjett til þess að fá hlutnum skilað aftur, sbr. L.4/11-1887 49. gr. Stundum þarf ekki að gefa tertio slíka tilkynningu, því verið getur að hann hafi gefið út viðtökuskírteini fyrir viðtöku hlutarins t.d. konnossement. En leiki vafi á því hvort skírteinið er negotiabelt er æfinlega varlegra að skýra tertio frá fjárnámsgerðinni. Ef skuldabryjef eru tekin fjárnámi, þarf ekki annað en rita á þau um fjárnámið.

Þegar lausafjármunir eru í vörslum requisiti stendur svo í aðfl. 47. gr. að hann hafi eigi rjett til að hafa þá í vörslum sínum nema því aðeins að gerðarbeiðandi samþykki, eða hann setji tryggingu fyrir því, að þeir verði ekki fyrir skemðum. Þegar requisitus fær ekki að hafa hlutina í vörslum sínum á fjárnámshafi að jafnaði rjett á að fá þá í vörslur sínar, nema fógeta þyki það varhugavert af einhverri ástæðu, t.d. ef dómurinn er áfrýjað. Ef virðingarverð munanna fer fram úr fjárnámsupphæðinni, hefir gerðarbeiðandi ekki rjett til að taka þá til sín, nema hann setji tryggingu fyrir að þeir skemmist ekki.

Þetta er gert til þess að requisitus skuli ekki biða tjón af hans völdum. Hinsvegar er gerðarbeiðanda ekki skylt að taka að sjer geymslu munanna eins og sjest af 47. gr. 2°. Þegar því hvorugur aðila geymir munina, á fógeti að annast um þá á kostnað dómfélða, enda skal taka

tillit til þess við virðing munanna samkv. 19.gr., hvað kosta muni að flytja bá og geyma. Regla þessi er í fullu samræmi við 50.gr. 2°. Ef seinna koma þær ástæður fram, að heppilegra sje að geyma munina á einhvern annan hátt en ákveðið hefir verið, má taka gerðina upp samkv 5°.gr.

15. gr.

Löggeymsla.

Um öll frumatríði við löggeymslu fer á líkan hátt og við aðför. En hjer verður aðeins rætt um þýðingu hennar. Um tryggingu bá, sem löggeymslan veitir gerðarbeiðanda gagnvart yngri dómhöfum síðari fjárnámsbeiðendum og ráðstöfunum requisiti sjálfs, gilda líkar reglur og um fjárnám og sjest það á skiftal. 34.gr. og gjbrl. 25.gr. N.L.1-22-24 segir, að hinir löggeymdu munir skuli vera í "arrest" og ts. 13.jan. 1792 styrkir og bá skoðun að gerðarbeiðandi hafi sama tryggingarrjett og við aðför. Aftur er þess að gæta að við löggeymslu getur gerðarbeiðandi aldrei tekið borgun við sjálfa gerðina eíns og stundum á sjer stað við aðför. Löggeymslan veitir því gerðarbeiðanda eigi rjett til að selja hlutina á uppboði. Hann verður síðarmeir að láta gera fjárnám í hinum löggeymdu hlutum er hann hefir fengið æðri dóm í málinu. Til þess að tryggja þennan rjett - veðrjett - sem löggeymslan veitir, þarf sömu ráðstafanir og þegar um fjárnám er að ræða, þ.e. þegar um fasteign er að ræða, þinglýsingu, sbr. ts. 1833 2.gr. og analogi aðfl. 46.gr.; að því er snertir skuldaþrjef og kröfurjettindi, gildir aðfl. 48.gr. auk þess sem alm. grundvallarregla laganna mundi leiða til þess sama. Að því er snertir vörslu hinna löggeymdu muna, gildir reglan í aðfl. 47.gr. ekki um löggeymslu, samkv. ts.13.jan. 1792 og Vml. 1882 7.gr. því að þar hefir löggeymsluhafinn ekki rjett til að krefjast þess að munirnir sjeu í vörslum sínum, nema hann setji tryggingu samkv. analogiu aðfl. 47.gr. Eitt vafaatriði kemur til greina, sem sje hvort lögð verði löggeymsla á arð og tekjur fasteignar eftir analogiu aðfl. 21-22.gr. sbr. 26.gr. og virðist rjett að leyfa bá analogiu. En auðvitað kemur ekki til mála að borga nettóarðinn til gerðarbeiðanda heldur verður hann í löggeymslu hjá fógeta eftir því sem hann kemur inn og seinna verður svo að gera fjárnám í honum. Svo er þess að gæta að reglur gjbrl. 25.gr. gilda líka um löggeymslu undir sömu kringumstæðum og við aðför. Hinsvegar gildir reglan í L.1887 50.gr. 2° ekki hjer og liggur það í því, að löggeymsluhafi hefir ekki altaf sama rjett og fjárnámshafi til að fá hlutinn tekinn úr höndum requisiti. Í V.L. 8.gr. eru einstök dæmi upp á löggeymslu, en í þeim tilfellum, þ.e. eftir V.L. 25-26.gr. og 30.gr. er málið sétt til þess að víxilskuldari setji tryggingu og hljóðar dómurinn því principielt upp á löggeymslu. Samkv. V.L.8.gr. verður löggeymsluhafi líka separatisti í gjaldbrotabúi skuldunauts, sbr. ennfr. Skl. 34.gr. Gjbrl. 25.gr.

Um dómsvald fógeta.

Eftir íslenskum lögum og langri venju, er álitioð að fógeti sje embættismaður með dómsvaldi. Samt er það ekki útilokað að munur verði á fógætum og dómurum, alment og sjest sá munur ef saman er borið framkvæmdarvald dómara og fógeta þegar sótt eru og varin fyrir þeim mál. ~~Sökum~~ fyrst það dæmi að fógeti neiti með úrskurði að fremja aðför. Þá verður þeim neitunarúrskurði oft haggð, án þess að áfryja þurfi til æðri rjettar. Þetta verður auðvitað fyrst og fremst ef kringumstæðurnar breytast, en þá kemur enginn munur fram milli fógeta og dómara. Ef maður t.d. biður um aðför, en leggur ~~sig~~ ekki fram aðfararheimildina, verður fógeti að neita um aðförina. Komi hann síðar með heimildina, getur hann fengið gerðina frama. Líkt er t.d. ef maður leggur ekki fram sáttakæru við þingfesting máls. Hjer kemur enginn grundvallarmunur fram, milli hins alm. frávisunardóms dómara og neitunarúrskurðar fógeta. En jafnvel þegar fógeti neitar að framkvæma gerðina af ástæðum, sem snerta efni málsins, þá er maður ekki altaf skyldur til að áfryja þeim úrskurði, heldur nágir oft að leggja fram ný gögn. Fógeti gerir þá aðför eftir þeim og brýtur það ekki formlega bág við úrskurðinn því að hjer eru nýjar ástæður fyrir hendi. Þegar deila verður um það, hvort fremja eigi aðför eða ekki verður fógeti að úrskurða um það. Á úrskurðurinn að vera rökstuddur og á að bóka hann í fógetaþókina samkv. aðfl. 44.gr. og er þá fógeti aðeins fær um að dæma um það, hvað hann ætli að gera sjálfur, þ.e. hvort hann ætli sjer að framkvæma aðförina eða ekki.

Falli gerðarbeiðandi frá gerðinni, er sagt að hún sje hafin. En þegar fógeti úrskurðar að gerðin skuli fara fram, þá verður þeim úrskurði venjulega ekki haggð nema með áfryjun gerðarinnar til æðra dóms og þó strax sje áfryjað, frestar sú áfryjun því ekki að gerðin verði framin. Þess ber og að gæta að aðför verður sjaldnast feld úr gildi nema af æðra dómstóli, en þó eru nokkrar undantöknningar frá þeirri reglu. Ef eftirfarandi breytingar verða á, má snúa sjer til fógeta og fá gerðina tekna upp að nýju, t.d. ef svo reynist við uppboðið að hinir fjárnumdu munir sjeu ónógir, eða ef fjárnámshafi, sem eigi hefir fengið fjárnám fyrir fullri kröfu, getur síðar vísað á muni er megi taka samkv. aðfl. 51.gr. Þegar óáfryjanlegur dóður er fenginn er fellir úr gildi dóm þann er aðförin var gerð eftir, hefir fógeti heimild til að taka upp og leysa gerðina af mannum, sbr. L. 2/2-1894 17 gr. Fer hún fram eins og aðfarargerðin. En þó ekki sje heimild til að taka lausnargæðir, getur oft verið ástæða til að taka upp gerðina. Er fógeta víða veitt heimild til þess í aðfl. t.d. í 50.gr. 2°, 51, 20, 37. gr. Loks segir í 52.gr. að taka megi upp aðför að nýju ef annarhvor aðila krefst þess eða aðrir og allir samþykkja, er hlut eiga að máli, sbr. 40.gr. Neiti fógeti að leysa upp aðför eða taka upp að nýju gilda líkar reglur og ef hann neitar að fremja aðför. Ef ný gögn koma þá fyrir hann, getur hann tekið gerðina upp. Að því

leyti er tertius gerir sig að aðfararaðila, sbr. 40.gr., er alt sem fram fer við gerðina jafn bindandi fyrir hann og hina. Ef fógeti neit- ar að fremja aðför og yfirrjettur hrindir þeim urskurði og yfirrjett- ardóminum síðar er áfrýjað, þá frestar sú áfrýjun aðförinni. Það er föst regla, að hliðsettur dómur getur ekki kollvarpað gerðum fógeta, en praktískt eru þó gerðar undantekningar fráá þessu. Í aðfl. 50.gr.2° segir að fjárnámshafi missi fjárnámsrjettinn ef requisitus verður gjaldbrota og í gjbrl. 25.gr. að hann missi sjerrjettindi þau í búinu sem af fjárnáminu leiði, ef requisitus verður gjaldbrota. Þetta á að skilja svo sem skiftarjetturinn ráði því, hvort fjárnámshafi skuli skoðast sem separatisti í búinu eða eigi. Sá sem óánægður er með úr- skurð skiftarjettar verður að áfrýja honum til hæstarjettar.

17. gr.

Um ábyrgð og skaðabætur fyrir ólöglega aðför.

Fyrst skal litið á það hvenær fógeti verður látinn sæta ábyrgð fyrir það, aðför sem hann hefir gert, hefir reynst ólögmat. Reglurnar um ábyrgð fógeta í þessu efni, eru hinar sömu og um ábyrgð dómara, þannig að hann getur orðið skaðabótaskyldur og sætt ábyrgð bæði fyrir dolus og culpa. Fógeta yrði t.d. gefin sök á því að fremja aðför þó lögleg áfrýjunarstefna yrði sýnd í fógetarjettinum, eða án þess að að- fararheimildin væri lögð fram. Öft er auðvitað álítamál hvort fógeta verði gefin sök á ólögmati aðfararinnar, en þess má geta þó aðförin seinna verði feld úr gildi er eigi þar með sagt, að fógeta verði gef- in sök á því, því að aðförin getur t.d. fallið niður við borgun, eða vegna þess, að dómnum er breytt.

Þá er spurningin hvenær gerðarbeiðandi verði látinn sæta ábyrgð (einkum skaðabóta) fyrir ólögmeta aðför. Þess er fyrst að gata að gerðarbeiðandi ætli ekki altaf ábyrgð á því, þó aðförin síðar reynist ólögmat, t.d. ef dómur með áfrýjun er feldur úr gildi. Að því getur gerðarbeiðandi ekki gert, dómurinn var honum gild aðfararheimild. Ef aftur á móti aðförin reynist ólögmat og gerðarbeiðanda verður gefin sök á því, verður hann skaðabótaskyldur eftir alm. skaðabótareglum, einn eða með fógeta, t.d. ef virðingargerðir samkv. aðfl. 19.og 23.gr. hafa eigi farið fram, en aðförin hefir verið framkvæmd jafnvel þó gerðarbeiðandi vissi að búið væri að áfrýja aðfararheimildinni eða aðfararfresturinn hefir ekki verið liðinn.

Við löghald geta skaðabæturnar verið fyrir þrent sumpart fyrir beint fjárhagstjón, fyrir lánstraustsspjöll og miska og þegar um bæt- ur fyrir ólöglega aðför er að ræða, getur þetta alt komið til greina. En samkv. venju verður hjer sá þýðingarmikli munur á, að engar lög- líkur eru fyrir að slíkt tjón sje beðið sem við kyrsetningu.Requisit- us verður að fara líkur fyrir því, að hann hafi beðið tjón, láns- traustsspjöll eða miska. Þó væri sjálfsagt hægt að gera ráð fyrir því að mannum sje gerður miski með því að setja hann í fangelsi, samkv.

37.gr. Þá er að líta á hvenær tertius á rjett til skaðabóta fyrir ólöglega aðför. Að aðför sje ólögleg gagnvart tertio kemur venjulega af því, að hann á þann hlut, sem tekinn er fjárnámi, eða rjett í honum. Venjulega biður hann ekki skaða af fjárnáminu sjálfu, heldur fyrst ~~og~~ ~~fx~~ þegar hluturinn er seldur á uppboði. Þó er ekki útilokað að tertius biði tjón við fjárnámið sjálft, t.d. ef hluturinn er tekinn og hann getur ekki fengið honum skilað. Hafi tertius gerst aðili eftir 40.gr. verður hann að fara sömu leið og requisitus ef hann vill ná bótum af gerðarbeiðanda eða fógeta. Um aðila aðfarar gildir að ef þeir vilja fá aðförina ónýtta sín á milli, verða þeir að áfrýja henni og geta þá jafnframt í því ~~sax~~ máli krafist skaðabóta. Það er objektív cumulatio og er hún talin lögmæt hjer. Ef þeir ætla að koma fram ábyrgð á hendur fógeta, verða þeir að áfrýja aðförinni, því að fógeta geta þeir ekki sótt í hjeraði nema um hegningarábyrgð sje að ræða. En ef þeir ætla hvorki að sækja til ábyrgðar fógeta nje að fella gerðina úr gildi, en hafa skaðabótakröfu á öðrum grundvelli, þá geta þeir sótt slíka kröfu í hjeraði án tillits til þess hvort aðförin er feld úr gildi að formi til eða ekki. En sje aðförinni aftur áfrýjað, má samt cumulera slíkar kröfur með áfrýjunarmálinu. Þegar tertius hinsvegar þykist hafa beðið skaða við aðför, en hefir ekki gert sig að aðila samkv. 40.gr., þarf hann aldrei að áfrýja gerðinni til að fá bætur, nema hann ætli að koma fram ábyrgð á hendur fógeta. Hinsvegar er talið að tertio sje frjálst að áfrýja aðförinni. Hann verður þá intervenient og getur þá komið fram með bótakröfu við áfrýjun ~~sax~~ málsins.

18. gr.

Útburðar- og innsetningargerðir.

Undir þetta falla ekki útburðar- og innsetningargerðir, sem framkvæmdar eru samkv. löglegri aðfararheimild samkv.L.4.nóv.1837 12. og 14.gr. Þar á móti getur sá, er hefir rjett stundum fengið aðstoð fógeta til að fá rjettinn framkvæmdan án þess að nokkur lögleg aðfararheimild sje fyrir hendi, þ.e. þegar rjettur gerðarbeiðanda er ótví-
ræður og requisitus getur ekki með rökum hrundið því, að hann hafi slíkan rjett. Í slíkum tilfellum verður oft að vinda bráðan bug að framkvæmd gerðarinnar, því að það yrði oft um seinan ef fyrst þyrfti að afla aðfararheimildar. Hinsvegar er þess að geta, að þessar fógeta-gerðir, án aðfararheimildar, eru fullnustugerðir, sem ekki þarf að rjettlæta með eftirfarandi málshöfðum. Fógeti á auðvitað að geta þess, að skilyrði sjeu til þess að framkvæma gerðina. En úrskurður hans um það efni er ekki alhliða eins og dómur, heldur ræðir hann aðeins um það, hvort gerðin skuli framkvæmd eða eigi. Úrskurðinum má áfrýja strax, en áfrýjunin frestar ekki gerðinni. Málaflutningur er skriflegur og yfirhöfuð gilda sömu ~~sax~~ grundvallarreglur og um málaflutning við lögöld. Aðfl. ná ekki til þessara gerða eins og sjest á 1.gr. Um virðingargerðir, vitnaleiðslu og eiðfesting verður sjaldan að ræða við gerðir þessar. Fógeti er ekki hjer fremur en annarsstaðar þar um

af eiðfesta vitni og dómsvald hefir hann hjer ekki meira en við aðrar fóstæðagerðir. Oft getur verið að ræða um það, að gerðarbeiðandi verði látinn setja tryggingar fyrir skaða þann sem requisitus biði af gerðinni ef hún síðar kann að reynast ólögmat, og gildir þetta fremur hjer en við aðrar fóstæðagerðir. Er rjett að fóstæði tryggingarinnar ef hann álitur ekki vafalaust að gerðarbeiðandi hafi rjett til að fá gerðina framkvæmda. Til þess að framkvæma þessar fóstæðagerðir þarf jafnan ákveðna lagaheimild eða að minsta kosti ótvíræða analogiu. Ástæðan til þess er sú, að hjer er að ræða um afbrigði frá hinum alm. reglum að formlega heimild þurfi til að þröngva manni með aðstoð fóstæðavalds til að framkvæma skyldu sína.

Aðallagaákveðið í þessu efni er N.L.6-14-6, D.L. 6-14-7. Þar er heimilað að láta þera þann mann út, sem ekki vill flytja á rjettum fardaga úr leiguhúsi, sem hann hefir engan rjett á. Greinin á eftir orðunum aðeins við hús (þar með einstök herbergi og íbúðir), sem tekinn hafa verið á leigu. Hún talar aðeins um það að leigutaka hafi verið sagt upp, en á aðuvitað líka við það tilfelli að hann segi upp sjálfur, en fer svo ekki á rjettum tíma. Svo er einskonar clausula generalis þar sem segir að maður hafist við í húsi, sem hann engan rjett hefir til. Máské fellur fyrri hluti greinarinnar undir þessa clausulu. Sem dæmi þess að maður hafi fyrirgert leiguliðarjetti sínum má nefna L.12.jan.1884 13, 18, 19, 22, og 24. gr. Því næst er spurning um hvað það býði að maður hafi engan rjett til hússins, þ.e. hvaða heimildargallar sjeu mögilegir til að fremja megi útbuðargerð. Eigi getur það verið allir heimildarbrestir, því að þá mætti leggja alla þreitu um slíkt undir úrskurð fóstæða og sneiða á þann hátt hjá löglegum dómstólum. Það gæti verið ástæða til að greina milli þess, hvort maðurinn hefði heimild að formi til eða ekki. En aðuvitað er þetta engin óþriggúl leiðbeining og í sjálfu sjer verður maður að nema staðar við það, hvort rjetturinn sje að meira eða minna leyti viss og verður fóstæði að skera úr því. Þegar requisitus hefir formlega heimild þarf meira til að afsanna það, nema hann hafi brotið af sjer rjettinn, t.d. með því að borga ekki leiguna, eða fara óforsvaranlega með húsin. Hinsvegar getur requirent oft orðið að sanna sinn rjett, t.d. maður sem keypt hefir hús á uppboði, verður að sanna, að hann hafir rjett til hússins samkv. uppboðsskilmálunum. N.L.6-14-6 gildir eftir orðum sínum aðeins um hús, en það hefir lengi verið venja að nota hana analogískt um aðrar fasteignir og nú er skýlaus heimild fyrir því í L. 12.jan.1884, 29.gr., sbr. 13, 18, 19, 22, og 24. gr. sbr. og L.2.febr.1894 19.gr. Um innsetningargerðir í fasteign, þ.e. að hún sje fengin í vörslu þeim manni, sem rjett hefir til hennar, annaðhvort leigurjett eða annan rjett getur oft verið að ræða. Í 1.4.nöf.1887 1.gr. láta allar reglur um þetta haldast, og L. 2/2-1894 17.gr. gera ráð fyrir að slíkar gerðir sjeu framkvæmdar. Oft standa innsetningargerðir í nánú sambandi við útbuðargerðir, þ.e. núverandi possessor er borinn út til að rýma fyrir aðkomandi, en svo þarf ekki altaf að vera. Verið getur að maður komist ekki að eign sinni þó enginn sje fyrir. Hvenær maður hafi slíkan rjett fer eftir sömu reglum og við útbuðargerðir. Um trygging getur og verið að ræða eftir atvikum. Reglur þar, sem

nefndar hafa verið í N.L.6-14-6 sbr. L.12.jan.1884 gilda aðeins um fasteignir. Þurfi maður að ná í vörslurs sínar lausafjárnunum, sem maður hefur rjett á að hafa í vörslum sínum, gildir þar um sú aðalregla að höfða verður mál og fá löglega aðfararheimild og láta síðan fógeta taka hlutinn samkv. aðfl. 14.gr. En slíkt máði oft ekki tilgangi sínum og væri enda óþarft því rjetturinn gæti verið jafn skýlaus þegar um lausafje er að ræða og þegar um fasteign er að ræða. Er því í praxi notuð analogi af reglunum um útburðar- og innsetningargæðir oft þegar um lausafje er að ræða. Komur þó tvent til greina:

1° Hvort hluturinn, sem fógeta er ætlað að taka er áreiðanlega þekkjanlegur og

2° Hvort manninum verður tjón að því að biðja eftir úrslitum dómstólanna á málinu.

Þvínæst er að athuga það, hvernig requisitus á að fara að til að ná rjetti sínum, ef honum bykja brotin á sjer lög við fógetagörðina. Getur hugsast að hann hafi í sjálfu sjer ekkert á móti gerðinni að formi eða efni til, en biði þó tjón við hana, sem gerðarbeiðandi á sök á. Þegar svo er, verður hann að leita rjettar síns a prima instantia, nema hann ætli að koma fram ábyrgð á hendur fógeta, þá verður hann að áfrýja. Hafi hann eitthvað út á gerðina að setja að formi eða efni til og vilji fá hana úr gildi numda, getur hann það eins með áfrýjun. Og þurfi hann að áfrýja, getur hann líka komið fram með skaðabótakröfuna við áfrýjunina. Um tertius gilda líkar reglur og við aðförina sjálfa. Sama um bæturnar, að lölikur eru engar fyrir því að skaði hafi orðið við gerðina.

19. gr.

Um lögtak.

Lögtak er ein tegund aðfarar, en frábrugðin venjulegum fjárnámi að því að ekki þarf dóm, sátt eða veðbrjef sem aðfararheimild. Hinsvegar eru það ávalt nokkurnvegin vissar kröfur, sem teknar verða lögtaki, vanalega smáupphæðir oftast opinber gjöld. Lögtaki verður engin krafa tekin án ákveðinnar og skýrrar lagaheimildar annaðhvort í L.16.des.1885 eða síðari lögum. Analogia er alveg útilökuð, sbr.L.16.des.1885 1.gr. i.f. Reglurnar um lögtak eru nú í lögum um lögtak og fjárnám 16. des. 1885 1-14.gr. Áður voru þær í ts. 6.júní 1830, en samkv. henni þurfti jafnan yfirvaldsúrskurð til lögtaks. Lögtak framkvæma sýslumenn og bæjarfógetar, sbr. L. 1885 5.gr. og kallast þá fógetar. Þó mega hreppstjórar gera lögtak, ef skuldin nomur ekki meiru en 100 kr. Samkv. L.32.1911 12.gr. og lögtak er ekki gert í fasteign sbr. L.1885 5.gr. L.13.jan.1882 5.gr. og L.13.des.1895 4.gr. Í L.13.jan.1884 33.gr. er þó úttektarmönnum heimilað að gera lögtak fyrir álagi, en annars gilda engar sjerstakar reglur um það lögtak. Kröfur þær, er taka má lögtaki eru taldar í L.16.des.1885 1.gr. 1° - 10°. Þær eru þessar:

1° Skattar til landssjóðs, sveita og bæjarsjóða, svo og önnur gjöld og greiðslur, sem eftir beinu lagaákvæði eða lögheimilaðri nið-urjöfnun eiga að greiðast til opinberra stofnanna eða sjóða, 1.gr.1°

2° Gjöld af fasteignum landssjóð, sveita- eða bæjarfélaga, þegar oftirrit af lögtaksbeiðninni hefir verið birt skuldunaut, vottfast á þann hátt, sem segir fyrir í Ob. 21. júní 1829, 1.gr. sbr. 1.gr.2°

3° Gjöld fyrir notkun þeirra stofnana landsnyttja og annara hluta er til almenningsþarfa eru ætlaðir enda sjeu gjöld þessi ákveðin í reglugerðum eða gjaldaskrá sem staðfestar eru af konungi eða ráðgjafa og samþykta af sveitastjórn o.s.frv. 1.gr.3° t.d. sumstaðar upprekstrargjald, ferjutollur o.m.fl.

4° Gjöld fyrir leyfisbrjef, dómgjöld o.s.frv. Hjer er gert ráð fyrir, að sá er fær leyfisbrjefið, fái gjaldfrest og verður þá endurgjaldskrafan lögtakskrafa, ef hann borgar ekki í gjalddaga. Gjöldin eiga að vera tiltekin að upphæð í lögum eða gjaldskrá, er staðfestar eru lögum samkvæmt. Sem dæmi slíkra laga má nefna strandl.14.jan.1876 L.19.febr.1886 og L.2/2-1894. Aukatekjur presta falla líklega ekki hjer undir.

5° Endurgjald þess er landssjóður eða kirkja, bæjar- eða sveitar-sjóðir hafa orðið að greiða til að bæta fyrir vanrækslu einstakra manna í lögboðnum útvegum, aðgerðum, vinnu eða kvöðum. Upp á þetta eru dæmi í L. um ellistyrk presta og L. nr. 22. 1907 5.gr. um váttrygging húsa á prestsetrum.

6° Framfærsluýrir, sem maður á að greiða með barni sínu, skil eða óskilgetnu, eða stjúpbarni sínu meðan móðir þess er honum gift, foreldri sínu eða konu, er hann hefir slitið samvistum við hana að borði og sang eða fullu og öllu, svo er og um skaðabætur frá húsbændum eða öðrum þeim er gjald eiga að greiða þeim manni, sem framfærsluskylda hvílir á, hafi yfirvaldið lagt lögbann á greiðsluna, eftir reglum þeim, er um það gilda, 1.gr.6°. Við þessaægrein er það að athuga, að nú verður að bera hana saman við framfærsluskylduna samkv. L.nr.44,10.nóv.1905 3,4,5,14, og 16.gr. um framfærsluskyldu manns með stjúpbarni meðan móðirin var honum gift, var óvist áður, en nú taka L.1905 3.gr. af allan vafa í þessu efni. Sama gildir um kjörbörn, L. 1905,5.gr. Skilyrðið er ennfremur, að ávalt fyrirliggi yfirvaldsúrskurður eða sætt með þar til hæfu yfirvaldi (sýslum. eða bæjarfógeta) sbr. L.1905 29.og 30.gr. Þegar því um lögtak er að ræða, ber fógeta að gata þess, hvort framfærsluskyldan sje eftir fátækralögum, einkum ofanefndum greinum.

7° Brunabótagjald af húsum, sje tryggingin lögboðin, sbr. L.nr. (58 22.nóv.1907, 20.gr.) 34/15-37/19 1905/1905-45/01

8° Þóknun sú, sem ákveðin er í ts. um sildar- og upsaveiði með nót, ts. 12.febr.1872 7.gr. Þetta er eigi upphafið með L.74.22.jan. 1907, því að þau lög afnema aðeins fátækra hluta fiskiafla á helgum dögum.

9° Ofanálág eftir úttekt samkv. L.12.jan.1884, þó með afbrigðum þeirra laga, er leiða af því að lögtakið á fram að fara tafarlaust og af úttektarmönnum 33.gr.

10° Andvirði fyrir lausafje keypt á opinberu uppboði, enda greini

uppbóðsbókin ljóslega nafn kaupanda og kaupverðið. Samkv. L.1885 fylgja lögtaksrjetturinn kröfunni, þó hún gangi manna á milli og helst hann þangað til ár er liðið frá gjalddaga. Þó er það nóg, að lögtaks hafi verið beiðst áður en ársfrestur þessi var liðinn, enda fylgi beiðandi lögtakinu fram með hæfilegum hraða. Sá sem á að senda fógeta skriflega beiðni og láta hana fylgja skjöl þau og skilríki, er hann hefir til sönnunar skuldinni. Fógeti á að kveða upp úrskurð, og úrskurð, hvort hann vill fremja lögtakið eða eigi. Neitunarúrskurði má áfrýja strax, en úrskurði um að gerðin skuli fara fram, verður eigi áfrýjað nema með gerðinni sjálfri 3.gr. Greinin fylgir grundvallarreglunni í ts. 17.mai 1690, sem eigi hefði þó þurft að taka fram, því að áfrýjunin hefði ekki frestað gerðinni. Í úrskurðinum á að taka fram að lögtakið fari fram á ábyrgð gerðarbeiðanda, en kostnað requisiti.

Þessi regla í 3.gr. gildir þó eigi þegar beiðst er lögtaks á meðlagi samkv. L.1885 6.gr. Því að þá má fógeti rita úrskurðinn á yfirvaldsúrskurð þann, er ákveðið hefir meðlagið eða staðfest samning um fjárhæð þess. Þegar fógeti er sjálfur gerðarbeiðandi fyrir hönd almennings (t.d. skattheimta) þarf eigi heldur skriflega beiðni. Því næst á að birta lögtaksúrskurð fógeta, þeim er hlut eiga að máli, og verður lögtaksbeiðandi, eða fógeti (þegar hann fremur lögtak fyrir almenningshönd) að birta hann. Stefnuvottarnir birta úrskurðinn og fer birtingin fram viku áður en lögtakið á að fara fram, þ.e. lögtak má ekki fremja fyrir en viku eftir að úrskurðurinn hefir verið birtur. En þegar heimta á skatta eða önnur opinber gjöld í kaupstöðum, nægir að birta úrskurðinn sem venjulega opinbera auglýsingu, skal auglýst að minsta kosti viku á undan lögtaki, og þarf eigi að nefna nafn requisiti í úrskurðinum, en það verður að gera þegar öðruvísi stendur á. En ~~þetta~~ samkv. 6.gr. gildir sú regla, að aðeins þarf að birta með stefnuvottum lögtaksúrskurð, er fógeti hefir ritað á meðlagsúrskurð einu sinni, þ.e. í fyrsta skifti sem lögtak á að fremja eftir honum. En síðar þegar t.d. á að heimta inn næsta meðlag, nægir að láta hreppstjóra eða kaupstöðum lögreglustjóra eða stefnuvotta birta úrskurðinn svo gilt sje um innheimtu hverrar þeirrar fjárhæðar, sem komin er í gjalddaga. Þegar annars á að ~~frákvæma~~ framkvæma lögtak að nýju, þarf nýjan úrskurð og er undantekning aðeins gerð í þessu eina tilfelli. Þegar búið er að birta úrskurðinn og alt er í lagi, fær gerðarbeiðandi fógeta eða hreppstjóra úrskurðinn með árituðu birtingarvottorði og önnur skilríki og eiga þeir að framkvæma lögtakið þá, nema lögleg forföll banni sbr. 5.gr. Þegar fógeti fremur lögtakið, gilda flestar reglur hinar sömu og við fjárnám, en þó segir 7.gr. að gerðarbeiðandi þurfi ekki að vera viðstaddur lögtakið. Er hreppstjóri framkvæmir lögtakið eiga tveir tilkvaddir menn að vera við sem vottar. Fá þeir borgun samkv. L. 13.jan.1883 og getur enginn skorast undan þeirri skyldu. Hreppstjóri á að hafa bók, sem sýslumaður fær honum og ritar hann í hana það sem fram fer. Þegar fógeti framkvæmir lögtakið mega varnir vitanlega koma fram meðan á gerðinni stendur. Frest má að jafnaði ekki veita nema lögtaksbeiðandi getur fengið frest til að sanna mál sitt. Fógeti fellir úrskurð um framkomin mótmæli og er þá ekki bundinn við úrskurð þann

sem kveðinn er upp samkv. 3.gr. Þetta stendur í L.1885 8.gr. Þegar hreppstjóri fremur gerðina, má einnig koma fram með mótmæli gegn henni, en hann hefir ekkert dómvald og getur því ekki úrskurðað um þau. Hann á að bóka mótmælin, en frestar samt ekki að framkvæma lög-
takið.

En þótt mótmælin sjæ ekki borin fram við sjálfa gerðina, þá má bera þau fram við fógeta næstu 14. daga og úrskurðar hann þá um þau. En mótmæli þau, er framkoma við lögtaksgerð hreppstjóra, á hann að bóka og senda síðan fógeta eftirrit af þeim og á hann að úrskurða um þau þegar hálfur mánuður er liðinn frá því að gerðin fór fram, en þó má hann gefa aðilum kost á að láta uppi álit sitt um þau, áður en úrskurðurinn er feldur. Ef fógeta sýnast mótmælin á rökum byggð, fellir hann gerðina að nokkru eða öllu leyti úr gildi, annars staðfestir hann hana og frá úrslitum skýrir hann málspörtumum, sbr. 9.gr. Samkv. 10. gr. má ekki selja hina lögteknu muni fyrir en liðnar eru 3 vikur frá að gerðin fór fram, eða var staðfest, sbr. þó 11. og 12.gr. Enn fremur má altaf leysa hina lögteknu muni úr löghaldinu, þangað til uppboð hefir farið fram með því að borga það, er lögtak var gert fyrir, með aföllnum kostnaði. Þegar 3 vikur eru liðnar frestar áfrýjun ekki uppboðinu.

Hvaða ráð hefir requisitus til að ónýta lögtak eða koma fram skaðabótum á hendur gerðarbeiðanda eða fógeta?

Um það eru reglurnar í 11-13.gr. Þegar tertius bykist verða fyrir órjetti gilda sömu reglurnar og um aðför. Þegar hinir lögteknu munir hafa verið seldir áður en áfrýjunarstefna var tekin út og sýnd, er samkv. 12.gr. ekki hægt að ónýta söluna, heldur aðeins hægt að krefjast skaðabóta. Þetta gildir þó vitanlega því aðeins að salan hafi farið löglega fram. Ábyrgð á hendur fógeta verður ekki komið fram nema með áfrýjun og við öllum þeim atriðum, sem fógeti hefir lagt úrskurð á (formalia og t.d. um það, hvort krafan væri lögtaks-
krafa eða ekki) verður eigi haggð nema með áfrýjun. Þetta kemur til af því, að lögin álíta að fógeti hafi lagt judiciellan úrskurð á í þessum efnum, t.d. um það hvort krafan væri lögtakskrafa eða ekki. En þegar um realia (t.d. um það hvort krafan sje rjett) er að ræða, þá er það að vísu svo að fógeti byggir úrskurð sinn á einhverri skoðun en úrskurðurinn er aðeins til bráðabirgða og byggist á lauslegri rannsókn. Og þó fógeti hafi til bráðabirgða gert sjer grein fyrir því að krafan sje lögleg, er samt sem áður heimilað að höfða mál í hjer-
aði af þessum ástæðum. Þetta virðist virðist vera undantekning frá þeirri alm. reglu, að hliðsettir embættismenn, geti ekki dæmt hver um annan, en byggist á því að, að lögin stlast ~~xxx~~ ekki til að fógeti geti dæmt endanlega um realie kröfunnar. Hinsvegar er ekki bannað að áfrýja gerðinni út af realia kröfunnar og er það mjög títt. Requisito er gert hægara fyrir með þessu. Þegar hann áfrýjar gerð vegna formatríða getur hann líka látið dæma um leið um realia og úrskurð skaðabótarkröfu. Ef svo væri eigi væri requisitus noyddur til að höfða 2 mál annað fyrir æðra rjetti gegn fógeta og hitt a prima instantia til skaðabóta og væri það mjög óþægilegt þegar requisitus hvorki þarf að

koma fram ábyrgð gegn fólga nje vill höfða skaðabótamál, nje vill höfða mál út af því að krafan hafi verið lögmæt, eru um þetta ákvæði í 12.gr. Fyrst er sjerstök varnarþingsregla. Málið skal kæra fyrir sáttanefnd og síðan höfða í þinghá þeirri, sem lögtak fór fram í, þótt varnarþing lögtaksbeiðanda sje það eigi (undantekn. frá N.L.1-2-4) En höfða skal málið áður 8 vikur sjeuliðnar frá lögtaksdegi eða staðfesting þess, sbr. 9.gr. Hafi fyrirfall til slíks máls verið birt, getur requisitus varnað sölunni með því að setja tryggingu. Hjer er eigi um áfrýjun að ræða, heldur skaðabótamál í hjeraði, en sje trygging sett, frestar það sölunni. Sjeu munirnir seldir áður en skaðabótamálinu er lokið, verður salan eggí ónýtt nema með áfrýjun. Í 11.gr. eru sjerreglur um áfrýjun lögtaks yfirleitt. Getur maður altaf áfrýjað lögtaki, en þess þarf eigi altaf eins og sjest á 12.gr. Áfrýjunarfrestur er 8 vikur, talið frá gerðardegi, eða staðfesting hennar, hafi mótmæli komið fram, sbr. 9.gr. En þó þessar 8 vikur sjeu liðnar má veita áfrýjunaruppreisn. Þá má ekki veita hana þegar misseri er liðið frá upphafi frestsins. Í 13.gr. er talað um skaðabætur fyrir ólöglegt lögtak. Þær reglur gilda jafnt hvort áfrýjað er samkv.11.gr. eða skaðabótamál er höfðað í hjeraði samkv. 12.gr. Lögtaksbeiðanda ber að bæta skuldunaut ef lögtak reynist ólögmætt, allan halla sem hann hefir beðið af því, samkv. reglum þeim, er gilt hafa til þessa. Svo skal hann og greiða að skaðlausu málskostnað í öllum dómum, ef svo reynist, að skuld var krafín, sem egi var komin í gjalddaga er lögtaksgerð fór fram, Að því er snertir skaðabætur, gæti verið að ræða um eiginlegar skaðabætur og bætur fyrir miska og lántraustsspjöll. Lögin setja engar líkur þess, að nokkur skaði hafi verið bakaður honum með lögtakinu. Hann fær þá engar skaðabætur, nema hann sanni að hann hafi orðið fyrir skaða. Miskabætur fær hann ekki og tæplega bætur fyrir lántraustsspjöll sbr. L.22.mars 1909. Requirent greiðir málskostnað í hjeraði og eventueli fyrir æðra rjetti ef requisitus var sýknaður. Reglan í 13. gr. er eitt til að fyrirbyggja það að lögtak fari fram nema rjettmætt sje. Hinsvegar er sanngjarnt að leggja þessa skyldu á requirent því samkv. 1.gr. getur hann tekið nokkurn hluta af skuldinni með lögtaki og höfðað mál til lúkningar hinu. Það er fyllilega lögmætt tilboð egi skuldunautur býður fram nokkuð af skuldinni, smkv. 1.gr. i.f. Hjer er undantekning gerð á tvo vegu:

1° að lögtaksbeiðandi missir engan rjett við að taka á móti nokkrum hluta kröfunnar og

2° það er lögmætt tilboð, ef requisitus býður fram nokkuð hluta skuldarinnar.

Þetta er gert til þess að koma í veg fyrir lögtak.

0
---:0:0:---
0